

Міністерство освіти і науки України
Дніпропетровський національний університет залізничного
транспорту імені академіка В. Лазаряна

За участю:

Ризький технічний університет
Варшавська політехніка
Вільнюський технічний університет ім. Гедимінаса
Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького
Дніпропетровська обласна рада
ТОВ «Науково-виробниче підприємство «Укртранскад»
Громадська організація Єдиний волонтерський Центр Дніпропетровської області

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ
Міжнародної науково-практичної конференції
ФЕНОМЕН ВОЛОНТЕРСТВА У ДИСКУРСАХ І НАРАТИВАХ
ІСТОРІЇ І КУЛЬТУРИ КІНЦЯ XX – ПОЧАТКУ XXI СТ.
(14.04.2017)

ТЕЗИСЫ ДОКЛАДОВ
Международной научно-практической конференции
ФЕНОМЕН ВОЛОНТЕРСТВА В ДИСКУРСАХ И НАРАТИВАХ
ИСТОРИИ И КУЛЬТУРЫ КОНЦА XX - НАЧАЛА XXI ВВ.
(14.04.2017)

ABSTRACTS
of the International Conference
THE PHENOMENON OF VOLUNTEERING IN DISCOURSES
AND NARRATIVES OF HISTORY AND CULTURE
OF THE LATE XXth – EARLY XXIst CENTURIES
(14.04.2017)

Дніпро – 2017

Феномен волонтерства у дискурсах і наративах історії і культури кінця XX – початку XXI ст.: тези доповідей міжнародної науково-практичної конференції. – Днівськ, 2017. – 64 с.

У збірці представлені тези доповідей міжнародної науково-практичної конференції «Феномен волонтерства у дискурсах і наративах історії і культури кінця XX – початку XXI ст.», яка відбулася 14 квітня 2017 р. у Дніпропетровському національному університеті залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна.

Тематика збірки охоплює результати наукових досліджень щодо проблем розвитку публічної політики в Україні і ролі регіональних структур у процесі формування волонтерського руху як потенційного інституту громадянського суспільства.

Збірка призначена для науковців, викладачів, аспірантів, студентів та широкого кола читачів.

Тези доповідей друкуються мовою оригіналу без редакційної правки.

ЗМІСТ

НАПРЯМ 1. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ ФЕНОМЕНУ ВОЛОНТЕРСТВА

Бондаренко З.П., Дяченко О.В. Феномен волонтерства у сучасному суспільстві.....	3
Гузь В.В., Гузь Н.В. Студентська волонтерська діяльність: психологічний аспект.....	7
Крат Е.М. Концепт «Волонтерская деятельность» в контексте философского познания.....	10
Кривчик Г.Г., Бабенко В.А. Толока та волонтерство: порівняння явищ.....	12
Москаленко Н.В. Феномен волонтерства в спорте: новые подходы и перспективы развития.....	14
Полякова Л.І. Історичні аспекти розвитку форм соціальної взаємодопомоги та підтримки в українців.....	17
Тесленко Т. В. Аналіз феномена волонтерства в Україні ХХІ века.....	19

НАПРЯМ 2. РОЛЬ СОЦІОКУЛЬТУРНОГО ДИСКУРСУ В АНАЛІЗІ ФЕНОМЕНУ ВОЛОНТЕРСТВА

Власова Т.И. Феномен волонтерства в дискурсах и нарративах гендера: теоретические дебаты и социальные практики.....	21
Кіслейко Ю.В. «Картина мира» и «жизненный мир»: анализ проблем в контексте феномена волонтерства.....	23
Корогод Л.П. Соціальна активність як духовно-діяльнісний компонент волонтерського руху.....	24
Купцова Т.А., Колієва І.А. Мотиваційні аспекти волонтерської діяльності українських жінок-меценаток ХХ-ХХІ століття.....	28
Масур А.С. Историко-культурные аспекты становления феномена волонтерства.....	30
Myronova T.Yu. The image of the Ira Volunteer in the poem «Anseo» by Paul Muldoon....	33
Нестерова О.Ю. Волонтерська діяльність як чинник розвитку знань майбутніх перекладачів у сфері професійної етики.....	34
Решетнёва Ю.Ю. Волонтерская деятельность как один из инструментов торжества справедливости.....	36
Чернова Л.Є. Феномен волонтерства: національно-культурні та соціально-психологічні особливості.....	37

НАПРЯМ 3. ВОЛОНТЕРИ, ГЕНДЕР І ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО

Ковтун В.В. Волонтерство – вагомий фактор формування громадянського суспільства.....	41
Кучина К.О. Волонтерство як спосіб активізації молоді в громадському секторі.....	43
Кучина К.О., Кубрак А.А. Волонтерство – як виявлення духовності сучасної молоді...46	
Макешина Ю.В. Миссионерская деятельность Матери Терезы в современном политическом дискурсе.....	49
Молодиченко В.В., Молодиченко Н.А. Волонтерство як детермінанта національно- патріотичного виховання особистості.....	51
Oladipo M. O., Bilan N. I. The role of volunteers and non-governmental organizations (NGOS) in conflict resolution and peace building in Nigeria.....	53
Severina V., Skopenko A. Test of our basic humanity.....	56

НАПРЯМ 4. МОЖЛИВОСТІ МЕДІА У СФЕРІ ВОЛОНТЕРСЬКОГО РУХУ.

Безруков А.В. Роль інтернет-простору у формуванні добровольчих ініціатив: віртуальне волонтерство.....	59
Галацька В.Л. Патріотичний театр України: сучасний публіцистичний вимір.....	61

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ ФЕНОМЕНУ ВОЛОНТЕРСТВА

ФЕНОМЕН ВОЛОНТЕРСТВА У СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

***Бондаренко З.П.** – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки та корекційної освіти Дніпропетровського національного університету ім. Олеся Гончара, заступник декана факультету психології з виховної роботи, керівник Центру соціальних ініціатив і волонтерства ДНУ ім. Олеся Гончара.*

***Дяченко О.В.** – бакалавр корекційної освіти, студентка 5-го курсу факультету психології Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара*

Постановка проблеми. Актуальність теми зумовлена необхідністю розуміння неоднорідних, суперечливих соціальних процесів і потребою вдосконалення керування різноманітних спільнот, соціальних груп. Одним із таких соціальних феноменів, який швидко набирає оберти та розповсюджується прийнято вважати волонтерство.

Мета статті. Спираючись на науково-педагогічну літературу, а також на власний досвід, висвітлити поняття волонтерської допомоги та становлення і розвиток волонтерства у сучасному суспільстві.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблема волонтерства, доброчинної діяльності та милосердя посідає значне місце у сучасних наукових дослідженнях І.Н. Айнутдинові, О.А. Акімові, Т.Ф. Алексєєнко, З.П. Бондаренко, Л.В. Вандишевої, І.Д. Зверєвої, Р. Лінч, Т.Л. Лях, С. Маккарлі, О.П. Песоцької, В.І. Пестрикової, С.Я. Харченка та ін. Ці дослідники трактують волонтерство як складову соціально-педагогічної роботи з молоддю. У дослідженнях О.В. Безпалько, Р.Х. Вайноли, Н.В. Заверико, А.Й. Капської, В.С. Петровича розкрито технології залучення й підготовки молоді до волонтерської діяльності, у працях Ю.Й. Поліщука волонтерство обґрунтовано як складову соціально-педагогічної діяльності молодіжних організацій.

З огляду на існуючі публікації засвідчуємо, що є потреба дослідження феномена волонтерства у сучасному суспільстві, оскільки виступає важливим фактором виховання й підготовки до життя учнівської та студентської молоді.

Виклад основного матеріалу. Аналізуючи історичні джерела, вказуємо, що волонтерський рух започатковано 1859 року. Саме у той час французьким письменником Анрі Дюнаном було запропоновано ідею створення Червоного Хреста – організації, яка на добровільних засадах працювала б і надавала першу допомогу пораненим в Солферино. Саме цими принципами й користуються волонтерські організації сьогодення у всьому світі [3].

Волонтерська робота як ідея соціального служіння майже настільки ж давня, як і поняття «соціум». В історії людства не було жодного суспільства, байдужого до ідей добровільної та безкорисливої допомоги, без людей, для яких способом самореалізації, самовдосконалення, спілкування з іншими була праця на благо тієї спільноти, у якій людині довелося народитися й жити.

Для нас становить інтерес наукова знахідка дослідниці О.В. Безпалько щодо започаткування волонтерської роботи в Англії, а пізніше й у США, студентами, які працювали здебільшого з населенням у сетльмент-центрах, що виникли за аналогією з європейськими кварталами в колоніях як центри соціальної допомоги для місцевого населення та як благодійні установи на зразок Тойнбі-холу, заснованого священиком С. Барнетом 1884 р. в бідному районі Лондона. Цей заклад функціонував за рахунок приватних пожертвувань і дав поштовх до створення понад 400 благодійних установ в англійських та американських містах. Студенти, які об'єднувалися на волонтерських засадах у невеликі групи, а пізніше – у добровільні товариства, оселялися в найбідніших кварталах Лондона, а потім – у багатьох міських районах усієї Великої Британії, щоб по-справжньому відчувати всі незручності бідності та проводити безпосередню соціальну роботу. Вони були провідниками освіти, різних видів культурної діяльності, помічниками місцевих жителів у вирішенні соціальних проблем та наданні допомоги нужденним [1, с. 72].

В Україні волонтерство з'явилося на початку 90-х років минулого століття, проте воно пройшло довгий шлях до його визнання. А офіційно його визнали Постановою Кабінету Міністрів України від 10 грудня 2003 року, та закріпили у Законі України «Про волонтерську діяльність» (2011 рік). Законодавство у сфері волонтерства складається з Конституції України (254к/96-ВР), Законів України «Про соціальні послуги» (від 19.06.2003 р., № 966-IV), «Про волонтерську діяльність» (19 квітня 2011 р., N 3236-VI) й інших законів, міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, і інших нормативно-правових актів [3, с. 124].

Сьогодні феномен волонтерства трактується: як форма громадянської участі в суспільно корисних справах, спосіб колективної взаємодії й ефективний механізм вирішення актуальних соціально-педагогічних проблем; як діяльність, яка є непримусовою; ґрунтується на прагненні допомогти; як справа, зроблена без попередньої думки про фінансову винагороду; як робота, а не гра; як добровільний вибір діяльності, який відображає особисті погляди й позиції; активна участь громадянина в суспільному житті, що виражається зазвичай у спільній діяльності в межах різних асоціацій, сприяє покращенню якості життя; як національна ідея – ідея милосердя та доброчинності, ресурс філантропії – людинолюбства, добродійності, благодійної діяльності, соціальної підтримки, заступництва й захисту знедолених громадян через

милосердя [1, с. 75].

Відповідно до положень закону визначено наступні поняття: *волонтер* – фізична особа, яка добровільно здійснює соціально спрямовану неприбуткову діяльність шляхом надання волонтерської допомоги; *волонтерська допомога* – роботи та послуги, що безоплатно виконуються та надаються волонтерами і волонтерськими організаціями шляхом надання волонтерської допомоги. *Волонтерська діяльність* є формою благодійництва та добровільною, соціально спрямованою, неприбутковою діяльністю, що здійснюється волонтерами шляхом надання волонтерської допомоги [4].

Стверджуємо, що волонтерський рух для молодих людей є невичерпним джерелом надбання громадянської освіти, можливості вчитися та сприяти розвитку солідарності у країні, можливості реалізувати себе у служінні суспільству, а для старшого покоління можливістю допомогти і окремій людині, і суспільству в цілому.

У волонтерській роботі людина досягає позитивних особистісних змін. Зокрема, участь у волонтерській діяльності людей, які самі потребують допомоги (діти-сироти, самотні пенсіонери, люди з особливими потребами, малозабезпечені, люди, які мали алкогольну та наркотичну залежність тощо), виступає як шлях, що допомагає їм змінити своє життя на краще. Допомагаючи іншим, вони знаходять упевненість у своїх силах, здібностях, опановують нові навички і встановлюють нові соціальні зв'язки.

Особливість волонтерського руху в Україні полягає в тому, що найчисленнішою групою волонтерів, які працюють у соціальній сфері, є *учнівська* та *студентська* молодь. Участь молодих людей у волонтерському русі дає їм змогу зробити особистий внесок у вирішення соціальних проблем, випробувати свої можливості, беручи участь у проектах і програмах соціально-педагогічної спрямованості. Становлення волонтерського руху в Україні відбувається сьогодні за такими напрямками [2, с. 13-14]:

1. Традиційний для багатьох країн західного світу обмін групами молодих добровольців, які мають на меті транслювання власної культури (історії, традицій, мови, досвіду з певних видів професійної та суспільної діяльності людини) та засвоєння аналогічно культури тієї країни, до якої за домовленістю виїжджає на певний час волонтер; надання молоді можливості навчатися і розвивати різні лінії взаємозв'язку, а також служити суспільству. Засади такої волонтерської діяльності розробляються Європейським комітетом міжурядового співробітництва в молодіжній галузі і активно застосовуються Корпусом Миру США в Україні.

2. Добровільна безкоштовна робота волонтерів у громадських та некомерційних організаціях, яка має на меті допомогу будь-яким категоріям населення у будь-яких видах діяльності, навчанні, потенціальному розвитку. Такий вид діяльності сприяє тому, що

добровільні помічники мають можливість для творчої та соціальної самореалізації, саморозвитку та самоствердження.

3. Добровільна систематична або епізодична допомога державним установам у здійсненні соціальної політики: допомога освітянським (шкільним та позашкільним) закладам у навчально-виховній роботі, закладам соціального забезпечення в роботі з молоддю з особливими потребами та з людьми похилого віку.

4. Волонтерська діяльність, як результат творчого саморозвитку, бажання навчати всіх, хто прагне, тому, що сам добре знаєш та вмієш, але що не завжди є власною професією добровільного помічника.

5. Педагогічно спрямована волонтерська діяльність як засіб розвитку особистості, її соціалізації, духовного становлення. Цей напрям засвоюється в дитячих та молодіжних об'єднаннях, які передбачають суспільно корисну діяльність, в різних угрупованнях при центрах соціальних служб для молоді.

Згідно з Законом України «Про волонтерську діяльність», волонтерство здійснюється за такими напрямками: надання волонтерської допомоги з метою підтримки малозабезпечених, безробітних, багатодітних, бездомних, безпритульних, осіб, що потребують соціальної реабілітації; здійснення догляду за хворими, інвалідами, самотніми, людьми похилого віку й іншими особами, які через свої фізичні, матеріальні чи інші особливості потребують підтримки та допомоги; надання допомоги громадянам, які постраждали внаслідок стихійного лиха, екологічних, техногенних та інших катастроф, у результаті соціальних конфліктів, нещасних випадків, а також жертвам злочинів, біженцям; надання допомоги особам, які через свої фізичні або інші вади обмежені в реалізації своїх прав і законних інтересів; проведення заходів, пов'язаних із охороною навколишнього природного середовища, збереженням культурної спадщини, історико-культурного середовища, пам'яток історії та культури, місць поховання; сприяння проведенню заходів національного та міжнародного значення, пов'язаних з організацією масових спортивних, культурних та інших видовищних і громадських заходів; надання волонтерської допомоги для ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій техногенного або природного характеру; надання волонтерської допомоги за іншими напрямками, не забороненими законодавством [3, с. 126-127; 4].

Отже, волонтерство у сучасному суспільстві є важливим сучасним феноменом, значимість і вплив якого зростає з кожним роком.

Висновки. Таким чином, волонтерство – це не тільки явище сучасного світу, коріння його закладені в традиціях та народних звичаях багатьох країн. Це – і конкретна практична діяльність великої кількості людей, які реалізують власні добродійні ідеї, наміри, плани. Вимоги нашого часу сприяють модернізації форм і методів волонтерської діяльності. Однак мотиви і функції волонтерства залишаються незмінними:

бажання допомагати нужденним і активно брати участь як у громадському, так і в своєму власному житті.

Список використаних джерел

1. Бондаренко З. П. Добročинність та волонтерство як веління часу / Думки, підказані серцем. / ідея та заг. ред. М.В. Полякова; авт.-упоряд. В.В. Іваненко, Н.П. Олійник. – Д.: Вид-во ДНУ, 2011. – С. 70-81.
2. Лях Т. Л. Методика організації волонтерських груп: [навч. посіб.] / Т.Л. Лях. – К.: Київський університет ім. Бориса Грінченка, 2010. – 160 с.
3. Енциклопедія для фахівців соціальної сфери / За заг. ред. проф. І.Д. Зверєвої. – Київ, Сімферополь: Універсум, 2012. – 536 с.
4. Про волонтерську діяльність: Закон України від 19 квітня 2011 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2011 р. – № 42. – стор. 1842. – С. 435.

СТУДЕНТСЬКА ВОЛОНТЕРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ: ПСИХОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Гузь В.В. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри початкової освіти.

Гузь Н.В. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології.
Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького

У зв'язку з численними соціальними, культурними, економічними і політичними змінами в Україні за останні роки збільшилося число соціальних проблем і зросло соціальне неблагополуччя. Важливого значення, особливо в кризові періоди суспільного буття, коли потреби населення у соціальній допомозі, психологічній підтримці і захисті зростають, набуває волонтерська діяльність.

Світове співтовариство визнає волонтерський рух способом збереження та зміцнення загальнолюдських цінностей, реалізації прав і обов'язків громадян, особистісного зростання шляхом усвідомлення людського потенціалу. У Всесвітній Декларації Волонтерства відзначається, що волонтерська діяльність становить фундамент громадянського суспільства, привносячи в життя людей потребу в мирі, свободі, безпеці та справедливості. В Україні волонтерство з'явилося на початку 90-х минулого століття, а офіційно його визнано Постановою Кабінету Міністрів України від 10 грудня 2003 року. Згідно із даними дослідження «Волонтерський рух в Україні», громадяни України надають великого значення волонтерському руху в розвитку суспільних процесів [3]. В добровільній роботі беруть участь різні категорії волонтерів, людина будь-якого віку і статі, з будь-якою освітою яка спроможна відчувати

означені потреби інших людей і на добровільних засадах професійно їм допомагати. Громадська діяльність українського соціуму в сьогоденні не тільки може допомогти вирішити значну кількість соціальних проблем суспільства, а й сприяти розвитку соціально значущих якостей молодого покоління, формуванню у них активної життєвої позиції.

Дослідження в сфері волонтерської діяльності проводили історики, соціологи, політологи, громадські діячі А. Бодров, Я. Буздуган, С. Воронова, В. Гутгарц, В. Кирильчук, А. Малаєва, В. Матяш, Н. Сабат, Л. Гамаюнова, А. Ткач, А. Цимбалюк, Н. Янц та інші. У психології, педагогіці, соціальній роботі цей аспект вивчали: О. Безпалько, Р. Вайноли, І. Зверева, А. Капська, О. Карпенко, Н. Комарова, Т. Лях, Л. Міщик, О. Стецькова, С. Толстоухова, О. Яременко та ін.

Термін «волонтерство» розглядається як різновид суспільно-корисної діяльності, найчастіше безоплатної та соціально значимої, що надається фізичними особами – добровольцями з особистої ініціативи або від недержавної некомерційної організації-об'єднання [3]. Волонтерство – це той внесок, який робиться фізичними особами на засадах неприбуткової діяльності, без заробітної платні, без просування по службі, для добробуту і процвітання спільнот та суспільства в цілому [4].

Закон України «Про волонтерську діяльність» від 19 квітня 2011 року № 5073 – VI визначає волонтерську діяльність як – добровільна, соціально спрямована, неприбуткова діяльність, що здійснюється волонтерами шляхом надання волонтерської допомоги. Волонтерська діяльність ґрунтується на таких основоположних засадах: добровільність, доброчинність, законність, гуманність та гідність, спільність інтересів, рівність прав її учасників, відповідальність, конфіденційність [5].

На ефективність волонтерської діяльності впливає низка об'єктивних (показники мотиваційно-ціннісної, емоційно-вольової, комунікативної та поведінкової сфер) та суб'єктивних (організація перебігу волонтерської діяльності, особливості соціокультурного середовища, у якому відбувається волонтерська діяльність, організація процесу та принципів неформальної освіти) чинників. У результаті поєднання цих чинників у волонтерів розвивається система потреб та цінностей, підвищується самооцінка, рівень відповідальності за власні дії, комунікативні та організаторські здібності, інтенсифікується громадська активність [1].

Зазначимо структурні компоненти соціально-психологічної готовності молоді до волонтерської діяльності: мотиваційний (усвідомлення власних мотивів вступу в волонтерський рух; формування мотивації і стратегій діяльності); емоційно-вольовий (емпатія; усвідомлення та контроль власних емоцій, стресостійкість; сміливість у прийнятті рішень); особистісний (характерологічні властивості особистості: гуманність, милосердя, залученість, старанність, толерантність, активна життєва позиція; навички роботи в команді);

комунікативний (комунікативні навички; поведінка в конфліктній ситуації, досвід організаторської роботи; лідерські навички).

Однією з особливих ознак, притаманних волонтерському рухові, є залучення до добровільної діяльності переважно студентської молоді. Майбутні фахівці виконують волонтерську діяльність у таких сферах, як: догляд за дітьми, організація соціально-психологічних та виховних заходів, допомога людям похилого віку та інвалідам, робота у притулках або допомога людям у критичних життєвих ситуаціях, екологічні проекти тощо [2, 6]. Під час волонтерської діяльності студенти активізують власні особистісні ресурси, сприяють саморозвитку і самореалізації, підвищення рівня толерантності, креативності як адаптаційного ресурсу і умови ефективної діяльності, рефлексії, підвищення стійкості до емоційного вигорання і професійної деформації, набуття фахових знань з майбутньої спеціальності.

Отже, проблему масового залучення молоді в добровільчу діяльність можна вирішити, ґрунтуючись на задоволенні потреб молоді надання їм можливості реалізувати себе, надаючи допомогу іншим людям. Формування організованої мотиваційно-ціннісної системи студента-волонтера у результаті волонтерської діяльності дозволяє особистості набутти свою ідентичність та досягти внутрішнього задоволення, а отже і змінити та ефективно розвинути власні поведінкові характеристики. Тому пріоритетною задачею сучасного вищого навчального закладу є розвиток та вдосконалення волонтерської діяльності студентської молоді, як складової професійної підготовки фахівців у галузі соціальної роботи (психологів, соціальних педагогів) шляхом виокремлення підготовки волонтерів та організації волонтерської діяльності в окремий напрямок діяльності органів студентського самоврядування або створення окремої громадської молодіжної організації в умовах ВНЗ [6]. Сучасна молодь повинна розуміти необхідність особистої участі у вирішенні проблем, що стоять перед суспільством і державою. Необхідно систематично активізувати та розвивати професійну самосвідомість (рефлексивність) майбутніх фахівців щодо таких якостей, як громадська активність, відповідальність, самостійність, віра у власні сили, спроможність свідомо вирішувати власні проблеми і бути творцем власного життя.

Список використаних джерел

1. Балашов Е. Психологічна структура волонтерської діяльності як засобу самореалізації студентів. / Е. Балашов // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Психологія і педагогіка». (Вип.24). С. 12-16.
2. Вайнола Р.Х. Волонтерський рух в Україні: тенденції розвитку /Р.Х.Вайнола, А. Й. Капська, Н. М. Комарова. – К.: Академпрес, 1999. – 285 с.

3. Волонтерський рух: світовий досвід та українські громадянські практики: аналіт. доп. – К.: НІСД, 2015. – 36с.

4. Декларація про волонтерську діяльність, прийнята на ХУІ Всесвітній конференції волонтерів у січні 2001 р. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.volunteer.kiev.ua/pages/History_volunteer; <http://old.dyvensvit.org/articles>

5. Закон України про волонтерську діяльність (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, № 42, ст.435) // [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/3236-17>

6. Організація волонтерського руху у вищих навчальних закладах: Діагностичний інструментарій: Методичні розробки / Укл. Т. О. Рудякевич – Житомир: ЖДУ, 2004. – 48 с.

КОНЦЕПТ «ВОЛОНТЕРСКАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ» В КОНТЕКСТЕ ФИЛОСОФСКОГО ПОЗНАНИЯ

Крат Е.М. – соискатель Днепрпетровского национального университета железнодорожного транспорта имени академика В. Лазаряна

Развитие современного общества протекает в эпоху глубоких и стремительных перемен и отмечается чрезвычайной сложностью протекающих событий. Подобные явления многообразны, проявляясь в той или иной форме социальной деятельности человека, и находя свое место в экономической, политической, культурной и волонтерской сферах. Оказание безвозмездной помощи на добровольных началах является сущностным смыслом добровольческой деятельности, которая играет важнейшую роль в формировании нашего общества и является источником решения многих современных социальных проблем, а главное – представляет отличительную черту человека как общественного существа.

Известно, что оказание безвозмездной помощи без принуждения нуждающимся находилось и находится в центре внимания философов разных исторических эпох, но лишь в конце XX в. понятие «волонтерская деятельность» вошло в научный лексикон. В стремительном информационно-технологическом XXI веке подобное явления наталкивает современное общество на переосмысление обществоведческих постулатов, представляя новый взгляд на моральные ценности в таких категориях, как добро, благо, добродетель, милосердие, гуманизм, что и составляет идеологию волонтерской деятельности.

Представления о гражданском участии индивида на благо широкой общественности нашли свое отображение в трудах Платона. Философские построения о помощи и любви к ближнему мыслитель базирует на таких концептах, как добродетель, добро и благо, с помощью которых философ объясняет законы гармоничного существования человека в обществе.

Платон утверждает, что добродетелью является способность души к бескорыстным деяниям, направление воли человека к исполнению нравственного закона. Философ различает четыре добродетели, содержание которых заключается в мудрости, мужестве, благоразумии и справедливости. Подобные ориентиры для индивида должны сопровождать его на протяжении всего жизненного пути. Человек, живущий в обществе, должен опираться на добродетели и гармонично сочетать их с альтруистическим укладом социума, в котором проживает, т.е. действовать во благо общества и помогать другим людям. Эгоизм и чрезмерное себялюбие лишь ослепляют душу человека и способствуют приобретению пороков. Лекарством раненой души является упражнение в добродетельности; нужно быть справедливым, честным и порядочным, соблюдать умеренность и целостность ума, быть мужественным и стойким, а также разумно преследовать благие цели. Только таким путем душа очистится от зла, а внутреннее содержание приблизится к божественному состоянию, отмечает Платон. Так в диалоге «Государство» Платон утверждает необходимость воспитания добродетельности с раннего детства, что заставляет человека страстно желать и стремиться стать совершенным гражданином, жить и трудиться на благо общества и государства. Добровольческую деятельность гражданин обязан направлять на защиту прав и свободу человека, на индивидуальное и общее благо. Философ утверждает, что одно из условий жизнедеятельности гражданина является оказание помощи, заботы, проявление доброжелательности к окружающим.

Понимание добра и его проявление к ближним, по Платону, является высшей целью человеческой деятельности, основанной на идеях любви и достижения духовной гармонии, то есть блага; последнее репрезентируется как центральная философская проблема в постижении науки о добре и зле. Мыслитель стремится выяснить ту роль, которую играют в жизни, с одной стороны, добро, а, с другой, – зло. Он отмечает важность для человека следования добру, противостояния тем опасностям, которые несет с собой зло в любых его проявлениях. Понятие блага Платон связывает с категорией добра, так как губительное и разрушительное представляет собой зло, а спасительное и полезное – благо. Идея следования добру обосновывается как выражение разумности и мудрости. Таким образом, Платоном было заложено начало исследования проблемы добра и зла.

Мы наблюдаем, что в эпоху античности в контексте философского познания осмысление сущности волонтерской деятельности представлялось так же, как и сегодня, в концептах «добро», «благо», «добродетель». Подобная деятельность человека основывалась на моральных принципах духовного гармоничного развития индивида и не являлась материальной стороной бытия человека. Человеколюбие и

сострадание к ближнему не утратили свою ценность и представляются актуальными в жизнедеятельности современного человека.

ТОЛОКА ТА ВОЛОНТЕРСТВО: ПОРІВНЯННЯ ЯВИЩ

Кривчик Г.Г. – доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри «Українознавство та гуманітарна підготовка іноземних студентів» Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту імені В. Лазаряна.

Бабенко В.А. – кандидат історичних наук, доцент, заступник декана економічного факультету Придніпровської державної академії будівництва та архітектури.

В Україні поняття «волонтер» до 2000-х років не вживалося. Офіційне визнання волонтерства в Україні пов'язане з постановою Кабінету Міністрів від 10 грудня 2003 року №1895, якою було затверджено Положення про волонтерську діяльність у сфері надання соціальних послуг. Постанова відповідно до постанови КМУ від 06 липня 2011 року № 711 утратила чинність у зв'язку з ухваленням Верховною Радою України Закону від 19 квітня 2011 р. за №3236-VI «Про волонтерську діяльність». Відповідно до Закону «волонтерська діяльність – це добровільна, безкорислива, соціально спрямована, неприбуткова діяльність, що здійснюється волонтерами та волонтерськими організаціями шляхом надання волонтерської допомоги». Волонтерська допомога – роботи та послуги, що безоплатно виконуються і надаються волонтерами та волонтерськими організаціями. Волонтерська діяльність є формою благодійництва. Водночас законом закріплено, що безоплатне виконання робіт або надання послуг особами, яке має одноразовий характер або здійснюється на основі сімейних, дружніх чи сусідських відносин, не є волонтерською діяльністю.

Однак волонтерська діяльність притаманна українському народу з давніх-давен. Тільки вона мала іншу назву – толока. Звичай толоки має свої коріння в стародавній руській селянській общині. Згодом стає одним з кращих українських національних традицій, проявом таких рис національного характеру, як колективізм, здатність до допомоги ближньому, милосердя, широта душі тощо.

Толоку організовували на селі для виконання термінових робіт, що вимагали значної кількості людей: збирання врожаю, вирубування лісу, спорудження церков, шкіл, читалень, адміністративних будівель, хат, спільний випас худоби тощо. Справою честі на селі було відбудувати житло погорільцям, сиротам, молодим сім'ям, сільським вчителям. У толоці брали участь усі члени сільської територіальної громади, односельчани. Вони працювали толокою (спільно, разом), добровільно й задарма, не потребуючи плати за свою працю. Прикметно, що серед

активних учасників дійства були всі покоління – від дітей до стариків. Кожному знаходилася справа по силам і вмінням. Характерною особливістю української (руської) толоки було те, що коли люди працювали на користь односельця, то той зазвичай частував робітників, демонструючи свою велику вдячність і щедрість. Також завершувалася толока обов'язково народним гулянням (танцями і співами). Подеколи останні частини дійства були не менш тривалими у часі й значущими для формування колективізму, ніж основна. Люди сприймали толоку не як обтяжливу працю й громадянську повинність, а як радісне свято.

У словнику української мови подано низку слів-синонімів до слова «толока»: добротинність, добротинство, добродійство, добродіяння, благодіяння тощо, які мають однакове тлумачення: «Надавати допомогу, сприяти кому-небудь у чомусь». Людей, що займалися суспільно-корисною справою, називали добротинцями, благодійниками, альтруїстами, громадськими діячами, меценатами, якими були, зокрема, гетьмани Петро Сагайдачний, Іван Мазепа, Кирило Разумовський. Подальшого розвитку українська толока у розумінні «волонтерство» набула у XIX – на початку XX ст., коли здійснювали велику добротинну діяльність відомі підприємці Семиренки, Харитоненки, Солдатенки, Ханенки, Терещенки, Бродські. Першими вітчизняними добровольцями Червоного Хреста були сестри милосердя у шпиталях і лікарнях для хворих. Однак, на нашу думку, при всій шляхетності й корисності елітарні рухи не можуть іти в ніяке порівняння з традицією народної толоки, соціальною самодіяльністю населення. Ані за розмахом, ані за безкорисливістю.

Подібні до толоки звичаї спільної праці існували й існують і в деяких інших народів світу. Зокрема у 18–19 ст. у Північній Америці була поширеною спільна побудова стодол, стаєнь, корівників, зернохосовищ тощо під назвою «barn raising» (дослівно «зведення сараю»). Фіни використовують спільну працю здебільшого для справ будівництва. Однак більш широкому поширенню за кордоном явищ, подібних до нашої толоки, завадили індивідуалізм, раціоналізм, прагматизм західної людини, а також протестантська етика, яка сприяє формуванню зазначених рис.

Генеральна Асамблея ООН проголосила 2001 рік Міжнародним роком волонтерів. Основними цілями проведення його були визначені: підвищення рівня визнання волонтерської діяльності, допомога та сприяння їй, популяризація, створення мережі поширення та обміну інформації про неї. Умова виконання поставлених завдань – співпраця таких секторів суспільства, як громадські організації, держава, приватні особи. За розпорядженням Президента України від 22 березня 2001 року в Україні також було об'явлено Міжнародний рік волонтерів. Однак, схоже, ми черговий раз прагнемо використати чужі лекала, забуваючи про свої чудові національні традиції.

Сьогодні в Україні декларується формування демократичного суспільства, яке має базуватися на принципах свободи, творчості та гуманізму. Формальні державні структури не в змозі реагувати на всі запити суспільства, тому особливої ваги набуває громадський рух. Про те, що цей процес розпочався і триває, незважаючи на труднощі, свідчить поява сучасних недержавних організацій, кількість яких сягнула понад 20 тисяч.

Останнім часом, в умовах війни на Сході України, коли державні інституції виявили слабкість, а часом і повну безпорадність, помножену на корупцію, в забезпеченні військових найнеобхіднішим, різні верстви населення – як бідні громадяни, так і бізнесові кола – залучилися до придбання військової амуніції, ремонту військової техніки, харчування українських вояків. Наступним етапам мала б стати всеукраїнська толока на Донбасі після завершення там воєнних дій та АТО.

Отже, хоча термін «волонтерство» привнесений до нас із Заходу, але цей рух ще не мав такого розмаху, такої організації, такої міцності й такої об'єднавчої сили у жодній країні. Волонтерство як толока, як допомога, співчуття до інших людей, співпраця, приналежність до однієї справи завжди було, є і буде у ментальності українців.

ФЕНОМЕН ВОЛОНТЕРСТВА В СПОРТЕ: НОВЫЕ ПОДХОДЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ

Москаленко Н.В. – доктор наук по физическому воспитанию, профессор, проректор по учебной работе Приднепровской государственной академии физической культуры и спорта

Одним из новых направлений современных гуманитарных исследований является изучение социокультурных дискурсов в контексте публичного пространства: форм публичной системы, ценностей гражданского общества, моделей поведения акторов – активных участников социальных процессов и т.д. Новое междисциплинарное направление, зарождающееся на наших глазах, свидетельствует о продолжении развития украинской науки, расширении сферы её теоретических и аналитических интересов, затрагивающих возможности новых подходов в анализе социальных трансформаций и механизмов теоретических дискурсов. В данном контексте важной проблемой является анализ влияния акторов, не включенных в государственные механизмы и дискурсы власти, волонтеров, в том числе. Следует отметить тот факт, что проблема волонтерства, отражающая многие социальные процессы, и сегодня находится на периферии исследовательского интереса в нашей стране. Как следствие – в научной литературе практически не анализируются концептуальные проблемы социальных процессов, связанных с феноменом волонтерства. О недостаточной теоретико-

методологической разработанности волонтерства и как феномена, и как концепта свидетельствует тот факт, что в учебной литературе данная тематика не представлена вовсе. В то же время в западных теоретических и практических исследованиях волонтерство («volunteerism») занимает достаточно важное место, и в нём значительную нишу занимает проблема волонтеров и спорта [1].

Что касается общих теоретических проблем волонтерства, то их множество и начинаются они с определения самого феномена волонтерства, где, на первый взгляд, все очень просто, но, в действительности, напротив – концептуально все сложно. Слово «волонтерство» – это своего рода терминологический «зонтик», объединяющий различные виды деятельности и разнообразные типы акторов этой деятельности, их участие на разных уровнях общества (вернее, на всех), а также традиции данного явления, обусловленные конкретной культурой и историей. Исследователи, например, указывают на следующие главные характерные черты волонтерства в Великобритании: то, что оно предполагает в обязательном порядке отсутствие финансовой выгоды; то, что оно понимается как деятельность свободной воли индивидов; то, что оно включает идентифицируемых бенефициантов; то, что оно может принимать формальные и неформальные формы (Д. Смит и др.).

Мы уверены, что в культуре спорта в целом волонтерство является ключевым компонентом, тем более очевиден тот факт, что сегодня лишь незначительные исследования обращены к анализу его специфики. В то же время именно волонтерство дает возможность расширять количественно и повышать качественно услуги спортивных организаций, осуществлять администрирование и непрерывность их деятельности (Д. Грей, Ш.-С. Ванг и др.). В англо-саксонской культуре существует известный афоризм: «Волонтеры – это кровь жизни для спорта», и с этим утверждением трудно не согласиться [2].

В русле педагогико – психологических исследований необходимо отметить, что спортивное волонтерство включает множество ролей: это тренеры, капитаны команд, председатели клубов, казначеи, секретари, администраторы, технический персонал и т.д. Важно заметить, что в современной западной литературе волонтерство рассматривается не в линейном, «константном», ключе, а в процессе движения – изменении ролей волонтеров в течение их жизни. Подобное распределение ролей понимается как следствие обстоятельств и опыта, отражение определенных личностных ценностей. Таким образом, продвижение волонтерства, его реклама в широком смысле этого слова понимается как содействие данному процессу посредством определенного ролевого разнообразия с центром на изменении ролей – фокусированию на определенных сегментах целевого рынка уделяется значительно меньше внимания [3].

В русле исследования психологических факторов волонтерства определенное внимание необходимо уделить анализу различий поведения индивидов в их ролевой активности между неоплачиваемой работой и серьезным (зачастую, совсем не дешевым) досугом. Возрастные факторы также очень важны: для молодых людей с профессиональными устремлениями в спорте волонтерство позволяет развивать определенные навыки и умения, приобрести компетенции, которые принесут им в будущем экономическую выгоду. Более старшему поколению волонтерство в спорте дает возможность поддерживать свою спортивную форму и активизировать в своих детях интерес к спорту. Для старшего поколения волонтеров, которые не находятся уже в «полевых условиях», но хотят быть «вовлеченными» в спорт, новые роли волонтеров предлагают возможность исследовать новые возможности и получить новые навыки, к тому же это и прекрасная форма «серьезного досуга». Безусловно, каждая из этих ролей имеет различную мотивацию и различное «вознаграждение».

Исходя из отмеченного выше, полагаем, что цели и задачи исследования волонтерства в спорте должны включать следующие моменты: позиционирование волонтерства по отношению к спорту и досугу; мотивация выбора определенного направления в волонтерстве; методология исследования ролевого поведения в спортивном волонтерстве; анализ мотивации и ролевого поведения в клубном волонтерстве; мотивация волонтерства в образовательных спортивных проектах и молодежных организациях, гендерные аспекты спортивного волонтерства.

Подводя итоги, считаем необходимым подчеркнуть: волонтеры в спорте – это те люди, которые по собственной воле и безвозмездно со всей любовью к спорту отдают ему свое время, энергию, навыки и умения; их деятельность чрезвычайно важна и заслуживает серьезного научного исследования.

Список литературы

1. Morgan H. Sport volunteerism: active citizenship and social capital enhancement // *International Journal of Policy and Politics*. – № 5, 2013. – P 381 – 395.
2. Hallman K. Modelling the decision to volunteer in organized sports // *Sport Management Review*. – № 8, 2015. – P. 448 – 463.
3. Brener C., Wicher P., Von Hanau T. Consequences of the decrease in volunteer among German sport clubs: Is there a substitute for voluntary work? // *International Journal of Sport Policy and Politics*. – № 4, 2012. – P. 174 – 186.

ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ФОРМ СОЦІАЛЬНОЇ ВЗАЄМОДОПОМОГИ ТА ПІДТРИМКИ В УКРАЇНЦІВ

*Полякова Л.І. – кандидат історичних наук, доцент кафедри історії
Мелітопольського державного педагогічного університету
імені Богдана Хмельницького*

У сучасних умовах зростає науковий інтерес до різних аспектів соціальної роботи, починаючи з історії зародження і закінчуючи розкриттям змісту сучасного етапу соціальної роботи в Україні. Цими моментами й обумовлена актуальність обраної теми.

Відомі українські вчені Т.Л. Лях, Л.Г. Коваль та І.Д. Зверева розглядають соціальну роботу як професійну діяльність соціальних інститутів, державних і недержавних організаційних груп, індивідів, пов'язану з наданням допомоги особам чи групам людей, у яких виникли проблеми в процесі соціалізації. Виникненню соціальної роботи передувало суспільне визнання необхідності задоволення потреб певних груп людей у сторонній допомозі та підтримці.

Україна переживає складний історичний період: АТО на Сході країни, переселення людей із зони АТО, Криму, реформи. Все це гостро ставить питання соціальної допомоги – волонтерства.

У передісторії соціальної роботи виділяють послідовні етапи: від первіснообщинних і родових форм до церковно-монастирської допомоги, далі – зародження державних та громадських підходів. Цікавим з історичної точки зору є становлення різних форм взаємодопомоги у слов'янських племен до утворення Київської Русі.

У слов'ян, які жили родовими громадами закріплюються певні стереотипи поведінки, серед яких найважливішими є реципрокація (взаємодопомога, взаємний обмін дарами та послугами) та редистрибуція (передавання частини виробленого громадою надлишкового продукту у розпорядження вождів на різні громадські потреби) [1,с.307]. Саме ці процеси були в основі ранніх форм соціальних відносин.

Практика здійснення захисту людини в системі роду та громади знайшла відображення у конкретних формах допомоги та взаємодопомоги. З них можна виділити наступні:

- культові;
- общинно-родові;
- господарські [1,с.308].

Найбільш розповсюдженими були такі, як суспільні форми пов'язані з культом смерті, форми підтримки людей похилого віку («інститут старців» з'явився не одразу), усиновлення сироти, особлива увага до вдов. Важливу роль відіграють «помочі» позасезонні та сезонні, які розглядаються як трудове свято. В них брало участь усе сільське населення незалежно від соціальної приналежності.

Таким чином, у найдавніший період слов'янської та української історії складаються основні форми допомоги та взаємодопомоги, які ми можемо спостерігати і у сучасній історії.

Викликає інтерес продовження традицій суспільної допомоги слов'ян в незалежній Україні. Зміни суспільного устрою, нестабільність, будь-якого характеру, чи то економічна, політична або соціальна, як невід'ємна риса 90-х років, спричинили появу та розвиток в українському суспільстві нових соціальних інституцій та сфер діяльності.

Початок волонтерського руху у незалежній Україні припадає на початок 90-х років ХХ ст. Прикладом є служба «Телефон Довіри» в Одесі де працювали добровольці-волонтери.

Яскравим прикладом продовження волонтерської діяльності є створення державою на основі соціальних служб для молоді – центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді. Ця подія спричинила активний розвиток волонтерського руху[2].

На сучасному історичному етапі волонтерство – це фундамент громадянського суспільства, громадянської позиції без якого важко уявити можливість розв'язання соціальних проблем.

Сьогодні в нашій країні з'являється нове розуміння волонтерства. Все більше людей виявляють соціальну активність і свідомість. Волонтерська діяльність у сучасних умовах ґрунтується на таких основоположних засадах: добровільність та доброчинність; законність; гуманність та гідність; спільність інтересів і рівність прав її учасників і є актуальною з точки зору використання праці волонтерів та доброчинних організацій, як спосіб вирішити складні проблеми окремої людини чи групи людей, це коли кожен член суспільства може прийняти участь у покращенні якості життя, намагання внести нові ідеї в державні соціальні сфери.

Волонтерська діяльність в Україні провадиться за такими напрямками:

- надання допомоги учасникам АТО і в зоні проведення операції і ветеранам АТО;
- допомога вимушеним переселенцям із зони проведення АТО;
- надання соціальних послуг громадянам, які перебувають у складних життєвих обставинах (інвалідність, часткова втрата рухової активності у зв'язку зі старістю чи станом здоров'я, відсутністю житла або роботи, наслідки стихійного лиха, катастроф тощо);
- надання соціальних послуг дітям та молоді, що перебувають у складній життєвій ситуації у зв'язку з інвалідністю, хворобою, сирітством, безпритульністю, малозабезпеченістю, конфліктами і жорстоким ставленням у сім'ї. Та багато інших різних напрямів.

Таким чином, на даних прикладах прослідковується тенденція спадкоємності слов'янських традицій громадського стереотипу поведінки.

Список використаних джерел

1. Полякова Л.І. Початок становлення різних форм взаємодопомоги та підтримки слов'ян у VI-XI ст./Л.І.Полякова//Вісник Запорізького юридичного інституту. – 2007. - №3. – с.307-313
2. Історія виникнення волонтерства в Україні. Благодійна організація шлях до майбутнього // [Електронний ресурс].–Режим доступу: <http://mecenatstvo.org/statti/129-istoriia-vynyknennia-volonterstva-v-ukraini>

АНАЛІЗ ФЕНОМЕНА ВОЛОНТЕРСТВА В УКРАЇНІ ХХІ ВЕКА

Тесленко Т. В. – кандидат економічних наук, доцент кафедри «Економіка і менеджмент» Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна

Волонтерство як соціокультурний дискурс являється об'єктом досліджень в сучасній Україні не тільки філософами, істориками, психологами і спеціалістами в сфері соціальної роботи, але і економістами, юристами, політологами, військовослужбовцями.

Обрашаючись до етимології слова «волонтер» слід відзначити, що в XVII столітті французьке *volontaire*, італійське *volontario*, німецьке *volontair*, англійське *volonteere* з'являються майже одночасно, через чого в українській і російській мовах протягом XVIII-XIX століть слово довго не могло закріпитися: волентир, волонтир, волунтир, валентир, волонтер, – використовувалися в текстах залежно від того, якою іноземною мовою переважав дворянин, добровільно поступивший на військову службу і ставший добровільцем [1].

На основі аналізу ряду словникових статей [2, с. 234, 3-4] виявлено, що терміни «волонтерство» і «добровільність» мають наступні загальні характеристики [5]:

1. В основі лежить діяльність, якою людина займається добровільно, по-своєму бажанню, по-своєму вибору.
2. Люди, реалізуючі такого роду діяльність, займаються цим безвозмездно.
3. Данна діяльність виявляє ознаки інституційно закріпленої.

Слід також підкреслити, що в державах Західної Європи протягом XVII-XIX століть модус волонтерства пройшов складний шлях від проявлення в виключно військових і бойових діях до найважливішого елемента культури суспільства.

Іменно сьогодні в цивілізованих європейських державах суттєві характеристики і ментальні основи волонтерства в основному проявляються в соціально-культурних і громадянських

инициативах, направленных на формирование гражданских отношений, на развитие социального творчества с целью преобразования, улучшения качества жизни социума и личностного совершенствования человека и развития его духовности. Примерами могут служить волонтеры, помогающие в проведении государственных мероприятий (Олимпиад и Паралимпиад), организации финансовой помощи нуждающимся и других социальных программах.

По мнению автора, феномен волонтерства проявляется в том, что оно возобновило свое существование и начало свою «вторую жизнь» в Украине в XXI веке и интерпретирует точно также, как и в Европе – с военных действий, одновременно проявляясь и в социокультурном дискурсе.

Украина сегодняшнего дня остро нуждается в возрождении духовных ценностей в обществе, поэтому к решению проблем волонтерства и волонтеров, как носителей высших духовных и моральных качеств, необходимо привлекать не только ученых и педагогов, но и политиков, а также экономически наиболее успешных членов общества.

Список использованных источников

1. Волонтер [Электронный ресурс] – Режим доступа: <https://ru.wikipedia.org/wiki/Волонтер>
2. Даль Владимир. Толковый словарь живого великорусского языка: Т.1 – 4. – М.: Русский язык, 1978 – Т.1 А – З. 1978. – 699 с.
3. Объяснение 25000 иностранных слов, вошедших в употребление в русский язык, с означением их корней. Михельсон А.Д., 1865.
4. Словарь иностранных слов, вошедших в состав русского языка. Чудинов А. Н., 1910.
5. Певная М. В. Волонтерство как социальный феномен: управленческий подход: дис. ... доктора соц. наук: 22.00.08 / Певная Марина Владимировна. – Екатеринбург, 2016. – 368 с.

РОЛЬ СОЦІОКУЛЬТУРНОГО ДИСКУРСУ В АНАЛІЗІ ФЕНОМЕНУ ВОЛОНТЕРСТВА

ФЕНОМЕН ВОЛОНТЕРСТВА В ДИСКУРСАХ І НАРРАТИВАХ ГЕНДЕРА: ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ДЕБАТЫ И СОЦИАЛЬНЫЕ ПРАКТИКИ

*Власова Т.И. – доктор философских наук, профессор,
заведующая кафедрой филологии и перевода Днепровского
национального университета железнодорожного транспорта
имени академика В. Лазаряна*

Феномен волонтерства, репрезентує розвиток руху, нове для публичної життя України, пов'язане і з теоретичною концептосферою таких понять, як «публична життя», «общественное мнение», «благотворительная деятельность», і з певними практичними аспектами соціальної реальності України на початку ХХІ століття. Переживаючи той момент української історії, коли дискурси публичної сфери набувають особливий політичний зміст і починають широко використовуватися в громадських дискусіях, ми розуміємо, що присутствуємо при народженні нової форми соціально-культурного досвіду, безсумнісно, пов'язаного з історичними традиціями західного світу. Само використання слова «волонтер» – не просто калька (фр. «valontaire»), впливаюча на зміну словникового запасу «середнестатистичного» українця, це слово маркує появу дискурсу, що відображає нові форми соціальних зв'язків і нові види політичної діяльності. «Публична сфера», «публична політика», «общественное мнение», «благотворительность» і т.д. розглядаються сьогодні в українському суспільстві не як загальні історичні категорії, застосовні до будь-якої епохи в будь-якій країні, а як ідеї і практики конкретних форм громадсько-політичного життя нашої країни. Відповідно, певну актуальність набувають теоретичні проблеми, пов'язані з концептом «волонтерство» як сукупністю дискурсів, наративів і практик, пов'язаних, в свою чергу, з дискурсами і наративами моралі, патріотизму, глобалізації і т.д.

Феномен волонтерства, на наш погляд, слід розглядати і в руслі інституціональної філософсько-політичної теорії, оскільки цей рух на наших очах набуває рис політичного інституту. Сьогодні це якийсь соціальний проєкт, учасники якого є носіями системи цінностей, потенційно репрезентуючих нову соціальність, що виникає в Україні на наших очах.

В даному контексті слід відзначити, що в сучасному суспільстві мораль існує, головним чином, як соціальний інститут,

формирующий особую форму общественного сознания, которая, в свою очередь, регулирует индивидуальное и массовое поведение людей с целью сохранения и развития всего человечества. В русле публичного пространства и власти рассматриваются сфера общественных отношений, патронируемых государством, и другая сфера, ориентируемая на международное сообщество. В последнем случае используются такие концепты, как «политическая взаимозависимость», «сетевая социальность», «трансферы политических практик» и пр. Первая концепция уходит своими корнями в положение М. Фуко о том, что теоретическое противопоставление государства и гражданского общества не является плодотворным. Вторая точка зрения представлена школой транснационализма, – огромного спектра отношений, которые традиционно принято рассматривать в русле теории институционализма. Ключевыми нормами транснационализации институтов гражданского общества являются, в частности, волонтерство и меценатство. С другой стороны, важно то, что в течение последних десятилетий на Западе сформировалось гражданское общество, которое представляет собой «сеть» самоорганизовавшихся граждан, имеющих активную гражданскую позицию и готовых действовать в соответствии с ней. Как следствие – за последние годы в процесс принятия политических решений было вовлечено множество субъектов, ранее никогда в нем не участвовавших: местные сообщества, разнообразные социальные движения, объединения и ассоциации граждан и т.д.

Дальнейшее развитие теории в этом направлении, бесспорно, включает исследование проблем гендера, связанных с такими философско-политическими понятиями, как публичная и частная сферы, рациональность и эмоциональность и т.д., тем более, что современные ученые-феминисты ярко демонстрируют возможности гендерного подхода к анализу политических трансформаций нашего времени. Именно в силу междисциплинарности феминизма как научного направления возникает безусловная возможность рассмотрения вышеназванных политических понятий с точки зрения и философии, и культурологии, и лингвистики, и литературы. Более того, анализ феномена волонтерства с гендерных позиций невозможен, на наш взгляд, вне сферы воспроизводства маскулинных и фемининных черт, вне определения границ между внутренним и внешним, между «Я» и «Другим», между порядком и анархией.

Сегодня женщины-волонтеры, какими бы разными они ни были, это коллективный субъект политики, создающий свою собственную продуктивную публичную практику с несомненным позитивным содержанием. В данной практике вопросы, которые задаются, и вопросы, которые не задаются, являются столь же определяющими, как и ответы, которые мы уже получили, и те, которые надеемся получить.

«КАРТИНА МИРА» И «ЖИЗНЕННЫЙ МИР»: НАПРАВЛЕНИЯ В НАУКЕ И ТЕНДЕНЦИИ В ПРАКТИКЕ

Кислейко Ю.В. – начальник управления по вопросам защиты прав потребителей в Днепропетровской области,
соискатель PhD Университета имени Альфреда Нобеля

Известно, что одной из наиболее ярких особенностей современной гуманитарной науки является ее междисциплинарность, стремление ученых разных сфер – философов, социологов, политологов, экономистов – подвергнуть научному анализу целый ряд общих для них проблем, включающих и межкультурную коммуникацию, и гендер, и концептуальные исследования, и политическую экономию, и многие другие сферы знания. Например, современная институциональная экономика, пришедшая в украинскую науку в конце 90-х годов, постоянно наращивает количество и качество исследований: наполнение термина «политическая экономика» новым содержанием отмечают многие ученые [1, с.686]. Новый научный подход обращен к экономическому поведению в политическом процессе на рынке: исследователи стремятся выяснить, каким образом достигается компромисс между политической возможностью и экономической целесообразностью, проанализировать собственно политические факторы, влияющие на эффективность проводимой экономической политики. Поскольку политические институты оцениваются в соответствии с тем, насколько хорошо они позволяют индивидам преследовать собственные интересы, политический процесс анализируется как взаимовыгодный обмен. Как следствие – изучение происхождения и развития институтов составляет сегодня одну из ключевых проблем политической экономики. Не менее важной проблемой является, как утверждают ученые, анализ влияния экономических факторов на политический процесс [2, с. 11].

В то же время одной из наиболее ярких особенностей современной науки является интенсивное развитие направлений в рамках антропоцентрической парадигмы. Безусловно, приоритетное место здесь занимают концептуальные исследования, находящиеся на пересечении многих гуманитарных наук. К понятиям концептуальных исследований относится и термин «картина мира», который был введен в научный обиход физиком Г. Герцем, определившим его как совокупность внутренних образов внешних объектов, служащих для выведения логических суждений о поведении этих объектов. Позднее термин появляется в работах философов К. Ясперса, Л. Витгенштейна и др. На данный момент можно говорить о бесспорном вхождении понятия «картина мира» в терминологию современной теории коммуникации, лингвистики и т.д. Импульсом для развития лингвистической картины мира, как известно, послужили работы В.фон Гумбольдта, который

рассматривал язык как опосредующее звено между человеком и миром. Идеи, близкие к теории В. фон Гумбольдта, высказывались философами Г. Гердером, Л. Гриммом, Ф. Шлегелем и многими другими. В настоящий момент практически общепринятым является положение о несовпадении концептуальной и языковой картины мира, при этом подчеркивается глобальность, объемность концептуальной картины мира по сравнению с языковой [3, с. 37].

Теоретики определяют концептуальную картину мира как не только знание, которое выступает в начале процесса мыслительного отражения действительности, но и в качестве итога чувственного познания. Мировоззрение, традиционно определяемое как совокупность взглядов, оценок, принципов и образных представлений, безусловно связывается с пониманием человеком мира и своего места в нем.

Список использованной литературы

1. Atkinson A. Public Economics after «The Idea of Justice // Journal of Human Development and Capabilities. – 2012. – Vol.50 – P. 770-780.
2. Новые направления политической науки. – М.: РАПН, РОССПЭН, 2007. – 344с.
3. Пименова М.В., Кондрашова О.Н. Концептуальные исследования. Введение. – М.: Флинта, Наука, 2011. – 176с.

СОЦІАЛЬНА АКТИВНІСТЬ ЯК ДУХОВНО-ДІЯЛЬНІСНИЙ КОМПОНЕНТ ВОЛОНТЕРСЬКОГО РУХУ

*Корогод Л.П. – кандидат політичних наук, доцент, завідувач кафедри
соціально-гуманітарних наук Придніпровської державної академії
фізичної культури і спорту*

Осмыслення процесу становлення громадянського суспільства в сучасній Україні неможливе без розробки ряду теоретичних і методологічних питань, дискурс навколо яких визначає соціально-філософський простір сучасності. Громадянське суспільство як комплексний суспільно-політичний та соціокультурний феномен, складається із соціальних інститутів. У концепції громадянського суспільства відбувається поєднання свободи, соціальної активності та відповідальності особистості [5, с. 135-136]. Отже, процес інституалізації громадянського суспільства в сучасній Україні, який продовжується в умовах воєнного конфлікту на сході, пов'язаний перш за все з політико-культурними чинниками, виникненням нових неурядових організацій і рухів. Серед них, безперечно, особливе місце посідає волонтерство. Не викликає сумнівів, що цей інститут громадянського суспільства є дієвим і

ефективним, таким, що за відносно короткий строк набув всенародної підтримки й авторитету у суспільстві.

За даними Research and Branding Group за березень 2015 року ступінь довіри громадян до волонтерських і громадських організацій доходила до 57,0 %, що можна співставити зі ступенем довіри до армії і церкви, у яких цей показник досягав 62,0 %. У порівнянні з цими показниками довіра до політичних сил становила лише 8,0 %, ще 81,0 % опитаних заявили, що не довіряють політикам. Матеріали, отримані Фондом «Демократичні ініціативи ім. Ілька Кучеріва» спільно з соціологічною службою «Ukrainian Sociology Service» в січні 2015 року продемонстрували навіть більшу довіру до волонтерського руху, ніж до церкви [4, с. 36-37].

Все це зумовлює той факт, що проблематика волонтерства і волонтерського руху набуває особливої актуальності; потребує глибокого наукового дослідження з метою розробки рекомендацій щодо удосконалення системи волонтерства; оптимізації правового забезпечення волонтерської діяльності; з'ясування місця, ролі і потенціалу означеного інституту громадянського суспільства.

Безпосередньо різні аспекти феномену волонтерства досліджуються у працях. Я. Буздуган (2013), Р. Вайнола, А. Капської, Н. Комарова (1999), Д. Горєлова (2015), Г. Капронова (2012), О. Караман (2008), О. Кіндратець (2009), Д. Кобалія (2015), Л. Коваль (2014), О. Корнієвського (2015), Г. Крапівіна (2012), Н. Ларіонової (2008), М. Літвінчук (2012), Т. Лях (2004, 2006, 2009), М. Остапенко (2011), М. Павлишиної (2015), С. Харченка, О. Песоцької, В. Кратінової (2008) та ін. Практично всі автори зосереджують увагу на діалектичній єдності гуманістичної спрямованості, соціальної активності і соціальної відповідальності особистості як духовно-діяльнісній основі волонтерського руху.

Соціальна активність і соціальна відповідальність особистості, будучи її якісними характеристиками, відображають здатність людини до взаємодії з природою і суспільством, до творчого осмислення нею реалій дійсності і, у кінцевому підсумку, до практичної діяльності. Мова, таким чином, іде про особистісну позицію по відношенню до своєї місії у суспільстві, що формується під впливом конкретно-історичних умов, суспільних відносин і запитів, які визначають соціальну активність особистості та її спрямованість.

Соціальна відповідальність – це перш за все усвідомлення особистістю своєї причетності до реалізації інтересів суспільства, зацікавленість у його прогресивному розвитку; це і можливість вибору в умовах соціальної практики способів дії. Особистість самореалізується у декількох видах діяльності, або тільки в одному з них – у трудовій, громадській, духовній сферах життя суспільства.

Розкриваючи роль і значимість соціальної активності у житті нації та консолідації суспільства в цілому, висловлюючись в сучасній терміносистемі, становленні громадянського суспільства, видатний

український історик і суспільно-політичний діяч М. Грушевський писав: «Повнота національного життя не приходить сама, її треба здобувати. Щоб стати нацією, для цього не досить бути етнографічною спільністю, мати етнографічну територію, певну числову, демографічну масу. Треба хотіти бути нацією, треба в цім напрямі багато працювати, застосовувати всі суспільні засоби... національне життя – це продукт волі, динамічної енергії народу. Долю національності вирішує напруження національного життя» [2, с. 122].

В умовах сучасного глобалізованого світу, загострення глобальних проблем сучасності дедалі актуалізується розуміння органічної цілісності людства, відповідальності за збереження цивілізації як онтологічного імперативу. Подолання сучасної цивілізаційної кризи, зумовленої дефіцитом духовності у всіх сферах життєдіяльності сучасного суспільства може бути здійснене тільки на шляху цивілізації культури, піднесення гуманізму, активізації діяльнісного компонента у напрямі гармонізації людиною своїх взаємин з навколишнім світом.

«Цивілізація культури є уособленням глибокої віри у силу людського духу, насамперед, інтелекту, його здатності у пізнанні навколишнього світу і самого себе, віри в людину і її здатність до раціональних перетворень, які забезпечать майбутнє, віри у суспільство, яке вибудовується суспільно корисною і доцільною працею, – зазначає член-кореспондент НАН України В. Андрущенко. – В його основі – глибока надія на людину, яка знайде вихід із будь-якої ситуації, відшукає й застосує ресурси, які забезпечать досягнення людських контурів життя. Цивілізація культури базується на любові до людини, природи, усього навколишнього світу і саме в любові знаходить той незаперечний камертон, за звучанням якого може бути вибудована реальність, співвимірна з нашим уявленням про людину як найвищу цивілізаційну цінність» [1, с. 10].

Закон України «Про волонтерську діяльність» від 19.04.2015 р. № 3236-VI визначає її як добровільну неприбуткову соціально спрямовану діяльність, що здійснюється волонтерами шляхом надання волонтерської допомоги (безоплатних робіт та послуг). Згідно з цим законом, волонтерська діяльність є формою благодійної діяльності і ґрунтується на принципах законності, гуманності, рівності, добровільності, безоплатності та неприбутковості. Волонтерська діяльність здійснюється за такими напрямками:

- надання волонтерської допомоги з метою підтримки малозабезпечених, безробітних, багатодітних, бездомних, безпритульних, осіб, що потребують соціальної реабілітації;
- здійснення догляду за хворими, інвалідами, самотніми, людьми похилого віку та іншими особами, які через свої фізичні, матеріальні чи інші особливості потребують підтримки та допомоги;

- надання допомоги громадянам, які постраждали внаслідок надзвичайної ситуації техногенного чи природного характеру, дії особливого періоду, правових режимів надзвичайного чи воєнного стану, проведення антитерористичної операції, у результаті соціальних конфліктів, нещасних випадків, а також жертвам злочинів, біженцям, внутрішньо переміщеним особам;
- надання допомоги особам, які через свої фізичні або інші вади обмежені в реалізації своїх прав і законних інтересів;
- проведення заходів, пов'язаних з охороною навколишнього природного середовища, збереженням культурної спадщини, історико-культурного середовища, пам'яток історії та культури, місць поховання;
- сприяння проведенню заходів національного та міжнародного значення, пов'язаних з організацією масових спортивних, культурних та інших видовищних і громадських заходів;
- надання волонтерської допомоги для ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій техногенного або природного характеру;
- надання волонтерської допомоги Збройним Силам України, іншим військовим формуванням, правоохоронним органам, органам державної влади під час дії особливого періоду, правових режимів надзвичайного чи воєнного стану, проведення антитерористичної операції;
- сприяння уповноваженому органу з питань пробації у здійсненні нагляду за засудженими та проведенні з ними соціально-виховної роботи тощо [3].

З'ясувавши напрями і зміст волонтерської діяльності, ми можемо сформулювати базові умови досягнення найвищого рівня соціальної активності особистості в означеній сфері:

- гуманістичний світогляд; піднесеність патріотичних і громадянських почуттів;
- участь у трудовій, громадсько-політичній і духовній діяльності соціальної групи, громадських організацій;
- особиста зацікавленість у поступальному розвитку суспільства; особиста відповідальність за здійснення перспективних починань; збереження суспільних надбань;
- творче відношення до будь-якого суспільно корисного виду діяльності, яке ґрунтується на постійному прагненні добиватись успіхів у вирішенні загальнозначимих питань, соціальних проблем, облаштуванні життя, соціального захисту найвразливіших верств населення тощо, намагання служити суспільному прогресу;
- участь у роботі громадських організацій; цілеспрямованість; активне, діяльне бажання допомагати іншим;
- готовність поступитися власними статками, дозвіллям, безоплатно надати професійні послуги, відпрацювати на громадських засадах тощо;

- організація громадянської просвіти як лідерів волонтерських об'єднань, так і звичайних громадян; обмін позитивним досвідом; вивчення і запозичення зарубіжного досвіду;
- розробка цілісної стратегії, соціальних технологій активізації державної політики з розвитку інституціональної системи громадянського суспільства;
- державна підтримка, популяризація інституту волонтерства тощо.

Саме наявність цих умов утворює основу розгортання волонтерського руху, його раціональної взаємодії з органами державної влади та з іншими інститутами громадянського суспільства; набуття ним дієвості, системності, цілісності й багатогранності.

Список використаних джерел

1. Андрущенко В. Цивілізація культури / В. Андрущенко // Вища освіта України. – 2015. – № 4. – с. 5-10.
2. Грушевський М. На українські теми. Ще про культуру і критику / М. Грушевський// Літературно-науковий вісник. – 1908. – Т. 44. – Жовтень. – С. 122.
3. Закон України «Про волонтерську діяльність» від 19.04.2015 р. № 3236-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T113236.html.
4. Кобаля Д.Р. О роли волонтерских организаций в разрешении восточнoукраинского конфликта / Д.Р. Кобаля // Актуальні проблеми взаємодії громадянського суспільства і Збройних Сил України: збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції / За заг ред. ред. О. Л. Караман, С. О. Вовк, І. М. Шопіної. – Старобільськ: ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2015. – 117 с.
5. Остапенко М. Громадська активність як основа формування громадянського суспільства / М. Остапенко // Сучасна українська політика. – К.: Вид-во «Центр соціальних комунікацій», 2011. – Вип. 22. – с. 135-143.

МОТИВАЦІЙНІ АСПЕКТИ ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНСЬКИХ ЖІНОК-МЕЦЕНАТОК ХХ-ХХІ СТОЛІТТЯ

Купцова Т.А. – кандидат філософських наук, доцент кафедри
філософії і соціології.

Колієва І.А. – кандидат філософських наук, доцент кафедри
філології та перекладу.

*Дніпропетровський національний університет залізничного
транспорту імені академіка В. Лазаряна*

Відомо, що волонтерська діяльність є основою побудови та розвитку громадянського суспільства. «Вона втілює найшляхетніші прагнення

людства – прагнення миру, свободи, безпеки та справедливості для всіх людей». Волонтерство – це неоплачувана, свідомо, добровільна діяльність на благо інших. Будь-яка людина, що свідомо і безкорисливо трудиться на благо інших, може називатися волонтером.

Волонтерський рух у всьому світі стрімко поширюється. І хоча в нашій державі перші волонтери з'явилися лише у 1992 році, ця діяльність здавна була підтримана українцями і здобула статус національної.

Прикро, що і сьогодні ми мало знаємо «цілу яскраву плеяду українців за межами рідного краю та їхню титанічну працю щодо збереження української духовності для майбутніх поколінь». Левову частину цієї важкої праці взяли на себе, пропустили через свої серця та душі українські жінки, які навіть в еміграції прикладали великих зусиль для збереження етнічної ідентичності.

Неможливо повністю охопити всю широку громадську і меценатську діяльність Наталії Даниленко. З ініціативи і за фінансової підтримки цієї дивовижної жінки в приміщенні Києво-Могилянської академії було створено Інформаційний центр українських жіночих організацій (ІЦУЖО) України і діаспори. Вона організувала допомогу від Союзу українок Америки на переобладнання експозиції й ремонт музею Лесі Українки в Ялті, установила стипендії для кращих учнів школи імені С. Русової в с. Олешні на Чернігівщині. Наталя та Іван Даниленки встановили також дворічну стипендію для студентки Академії, яка б дослідила діяльність жінок-меценаток, зокрема Катерини Скаржинської та Єлизавети Милорадович, – аби, за словами Наталі, «піднести амбіцію і можливості жінок, які в Україні є дуже здібними». Стараннями подружжя Даниленків видано збірку поезій «Сувій полотна» (Нью-Йорк, 1990) Ірини Сенік – жінки-політв'язня, яка 34 роки провела в тюрмах та на засланні за те, що була зв'язковою в УПА. Забезпечила також підготовку і видання книги «Український народний одяг» (Торонто; Філадельфія, 1992). За фінансової підтримки родини Даниленків через фундацію ім. І. Багряного в пам'ять про батьків Івана Даниленка – Єфимію та Василя, які пережили розкуркулення, арешти й суди, а також у пам'ять загиблих від голодомору 1932 – 1933 рр. у Києві вийшла праця С. Білоконя «Масовий терор як засіб державного управління в СРСР» (1999). Родина Даниленків фінансувала також видання монографії Людмили Тарнашинської «Художня галактика Валерія Шевчука: Постать сучасного українського письменника на тлі західноєвропейської літератури» (2001) та частково – видання прозової книжки Людмили Тарнашинської «Парасоля на кожен дощ» (2008). Наталя Даниленко є ініціатором і спонсором видання трилогії, до якої увійшли книги «Українки в історії» (К., 2004, 2006), «Українки в історії. Нові сторінки» (К., 2010) і третя книжка – «Українки в історії. XX-XXI століття» (К., 2012). Родина Даниленків матеріально забезпечувала щорічні конкурси наукових студентських робіт під загальною назвою «Шанувати минуле – будувати майбутнє».

Також слід згадати непересічні постаті таких жінок-меценаток, як Олена Лотоцька (створила Союз українок в Америці, допомагала українським родинам адаптуватися в еміграції, підтримувала молодь. Організувала переселення з таборів Європи до Америки вдів з дітьми та одиноких жінок з матерями у 1950-1954 рр.); Ганна Чикаленко-Келлер (засновниця Товариства оборони прав української жінки, ініціювала створення жіночих організацій, намагалася об'єднати жінок як з вищою, так і з середньою освітою, щоб заохотити їх до продовження навчання, організовувала безкоштовні лекції, залучала жінок до публікацій у періодиці матеріалів на жіночу тематику); Віра Лукаш-Боднарук (завдяки її співпраці з Національним університетом «Острозька академія» впродовж останніх кількох років студенти цього навчального закладу мають можливість отримувати стипендії Товариства української мови, які надаються особам, що студіюють українську мову та літературу і досягли значних результатів у навчанні та науковій діяльності).

Підводячи підсумок, слід сказати, що українські жінки-меценатки гідно репрезентували та репрезентують Україну в міжнародній спільноті завдяки своїй активній громадській діяльності ще з початку ХХ століття.

ИСТОРИКО-КУЛЬТУРНЫЕ АСПЕКТЫ СТАНОВЛЕНИЯ ФЕНОМЕНА ВОЛОНТЕРСТВА

*Масур А.С. – магистр педагогики, преподаватель кафедры
филологии и перевода Днепропетровского национального университета
железнодорожного транспорта имени академика В. Лазаряна*

В сознании современных людей волонтерство прежде всего ассоциируется с социальным феноменом, означающим добровольную и бескорыстную помощь. Однако, обращение к историческим предпосылкам возникновения данного явления, показывает, что слово «волонтер» произошло от французского «volontaire», производного от латинского «voluntarius», что в дословном переводе означает «добровольно поступивший на военную службу». И, действительно, во многих европейских странах до введения всеобщей воинской повинности волонтерство было основным способом комплектования армий.

Несмотря на то, что в Украине волонтерство имеет относительно недавнюю традицию, сама идея волонтерства достаточно древняя и своими истоками восходит к Средневековью, когда существовала сильная связь между религией и оказанием помощи больным и бедным. По некоторым оценкам, в 12-13 веках в Англии было открыто не менее 500 волонтерских госпиталей
(<https://www.theguardian.com/voluntary-sector-network/2015/jun/01/a-history-of-the-volunteer-how-active-citizenship-became-the-big-society>).

Обратившись к истории волонтерства, можно увидеть, что зачастую волонтерские службы организовывались именно в местах боевых действий для оказания бескорыстной помощи пострадавшим или остро нуждающимся в результате военных действий – раненым, обездоленным, осиротевшим. В данной связи стоит упомянуть Крымскую войну 1853-1856 годов, которая открыла миру имена двух женщин, находящихся одновременно по разные стороны боевых действий – это англичанка Флоренс Найтингейл, основоположница современной санитарии и сестринского дела и россиянка Дарья Михайлова (Даша Севастопольская), прославившаяся в народе как военная сестра милосердия. Две молодые женщины, совершенно разные по социальному статусу, происхождению и образованию, тем не менее, сознательно посвятили свою жизнь уходу за тяжелоранеными.

Во время обстрела Севастополя, когда в день выбывало из строя ранеными и убитыми до трех тысяч человек, Дарья отрезала косу, переделалась в форму матроса, продала все свое имущество, обменяла свою драгоценную корову, которая не давала ей умереть с голоду, на лошадь с повозкой и отправилась к берегам Альмы, где шло одно из тяжелейших сражений Крымской войны – Альминское. Ее повозка стала первым в истории перевязочным пунктом на поле боя. Целыми днями без устали Даша ездила на передовую и обратно, вывозя раненых, за которыми некому было ухаживать, при этом не разбирая, кто перед ней – русский, француз, англичанин или турок. Даша являлась к раненым, как светлый ангел, как последняя надежда. Пример Даши вдохновил и других женщин, которые также стали ухаживать за ранеными, безропотно переносили все трудности и опасности, бескорыстно жертвовали собой с героизмом, которое свойственно настоящим солдатам. Император Николай I пожаловал Дарье золотую медаль с надписью «За усердие» на Владимирской ленте и 500 рублей серебром. Еще 1000 рублей серебром были выданы Дарье после замужества.

В это же время в госпитале, расположенном в Скутари, предместьи Стамбула, по ночам, держа в руке лампу, обходила палаты раненых англичанка Флоренс Найтингейл, за что её называли «Дама с лампой». Девушка из высшего света, выросшая в любящей ее и уважаемой в обществе семье, Флоренс всегда ощущала свое особое предназначение, и, вопреки неодобрению родных, занималась по ночам, штудировав больничные отчеты и доклады о гигиене. В отличие от Дарьи, Флоренс никогда не была замужем. Дважды – в 1847 и 1849 годах она отклоняла предложение руки и сердца Ричарда Милнса, которого при этом сильно любила, опасаясь, что семейная жизнь окажется препятствием для достижения ее мечты. Более того, она приняла решение никогда не выходить замуж, чтобы ничто не могло отвлекать ее от жизненного предназначения. В госпитале Найтингейл работала день и ночь, иногда забывая про еду, и делала все возможное, чтобы помочь больным. Ее

необыкновенные организационные способности, деловитость и непреклонное упорство позволили ей сделать работу госпиталя более эффективной. Через шесть месяцев после ее прибытия в Скутари смертность в госпитале снизилась с 42,7 до 2,2 процентов. Именно правила и методы помощи раненым, внедрённые Найтингейл, стали основой современного ухода за больными в медицине.

На сегодня с именем Флоренс Найтингейл связан психологический эффект (англ. *Florence Nightingale effect*), проявляющийся, когда врач или медсестра, ухаживающие за больным, начинают к нему испытывать романтические чувства, перерастающие в любовь, или сексуальное влечение. Эти чувства могут иногда исчезнуть, если уход за пациентом прекращается, либо когда тот выздоравливает или умирает.

Стоит отметить, что в любом обществе всегда находились люди, для которых самореализация и самосовершенствование заключались в безвозмездном труде на благо общества, в котором им довелось родиться и жить. Именно потому с годами идея волонтерского движения трансформировалась и приобрела новые формы.

В наши дни мировой опыт рассматривает волонтерство как форму социальной работы, которая способна преодолеть эффект избегания людей от общественных проблем, сформировать модель коллективного участия, воспроизведения человеческих ценностей. Например, в США волонтерскому движению уже много десятилетий, и, вследствие этого, волонтерство для американцев стало традицией, к которой приучают с малых лет, поскольку это дает ряд преимуществ, например: позволяет получить опыт и навыки, которые позже можно включить в резюме, реализовать свои лидерские качества, либо развить их в себе, обрести новые знакомства, улучшить навыки общения на английском языке. Так, при поступлении в колледж одним из главных факторов, на который обращает внимание приемная комиссия, является волонтерская и внеурочная деятельность аппликанта.

В Украине складывалась совсем противоположная ситуация. За двадцать с лишним лет волонтерство в нашей стране не стало популярным, начав отчетливо звучать лишь в конце XX – начале XXI века. Как известно, только в 2011 году в Украине появился специальный закон (от 19.04.2011 № 3236-VI), регулирующий деятельность волонтеров, определяющий волонтерскую деятельность как «добровольную, социально направленную, неприбыльную деятельность, осуществляемую волонтерами путем предоставления волонтерской помощи».

Сегодня в Украине наблюдается бум волонтерских организаций, волонтерское движение достигло пика популярности за всю историю независимости государства и стало трендом. Возможно, в ближайшем будущем активная жизненная позиция и волонтерская деятельность также станет для молодых украинцев преимуществом при поступлении в университеты и при приеме на работу.

THE IMAGE OF THE IRA VOLUNTEER IN THE POEM «ANSEO» BY PAUL MULDOON

*Myronova T.Yu. – Senior teacher of Philology and Translation Department,
Dnipropetrovsk National University of Railway Transport named after
academician V.Lazarian*

The term *volunteer* is used by a number of Irish republican paramilitary organisations to describe their members. Among these have been the various forms of the Irish Republican Army (IRA). The Irish Volunteers were formed in 1913, in reaction to the formation of the Ulster Volunteer Force earlier that year, to protect the interests of Irish nationalists. The Volunteers took part in the 1916 Easter Rising and – as the Irish Republican Army (IRA) – in the Irish War of Independence. In 1966 The Ulster Volunteer Force was formed again to combat what it saw as a rise in Irish nationalism centred on the 50th anniversary of the 1916 Easter Rising. During the Troubles, (the conflict between Nationalists and Loyalists in Northern Ireland in the late 20th century), many acts of violence were carried out by paramilitaries and the security forces. From street battles to car bombs, the evolution of these methods of violence greatly influenced the tactics and impact of the conflict.

No one would deny the effect that the Troubles have had on Northern Irish Poetry. One of Ireland's leading contemporary poets Paul Muldoon tries to analyze the origin of IRA's violent deeds in his own personal style. His work abounds in scenes of sordid violence, made all the more perplexing by the joking style used to describe them. The visitor to Muldoon's Ireland regularly encounters explosions and murders, bodies raped or chained to fences – catastrophes unidentified by historical coordinates and unexplained by poetic reflection. Muldoon's early collections – *Mules* (1977) , *Why Brownlee Left* (1980) – were written against the violent backdrop of the Troubles in Northern Ireland and his characteristic obliquity of style can be seen as strategic, a way of reaching to the tensions of history without becoming a hostage to them. The poem «Anseo» (1980) in three free-verse sonnets is one of such examples.

A great many things are going on in this poem – there is the similarity between the disciplinary institutions of school and revolutionary army, the use of Irish to enforce a sense of belonging, the linking of the Irish language, nationalism and education, the anatomy of male-to-male propagation of violence by Ulster Catholics, the relationship between the poet and the Irish volunteer.

Joseph Mary Plunkett Ward is the central figure of the poem, who is beaten for persistent absence at registration (at which the children call out «Anseo», the Irish for «*here, here and now, /All present and correct*»), and gradually comes to anticipate and collude in his punishment , arriving with «*a sally-rod*» for the master to use on him. In the final verse, Ward has grown up to be an IRA «*Commandant*» who has his volunteers call out «Anseo» at morning parade.

Ward is named after a poet revolutionary Joseph Mary Plunkett, who was one of the leaders of the Easter Rising, but his Old Gaelic surname Ward which derives from «Mac an Bhaird» («son of the Bard»), reveals his writerly bent. The author points out that the violence which causes the destruction goes hand in hand with creativity. Ward's preparations for his beatings reach the point in the second sonnet where he brings to class an elaborate cane, «*its twist of red and yellow lacquers*», «*so delicately wrought / That he had engraved his initials on it*». This raises the possibility that the poet and the IRA volunteer are both artists, glancing at the aestheticisation of violence in Northern Ireland, rejecting art as consolation and raising the issue of art's inherent amorality. Perhaps, what Ward needs to learn from the poet's experiments with traditional forms is that it is better not simply to repeat the past but to learn the past in order to produce variations on it.

The link between the poet and the IRA volunteer becomes central not only to the poem «Anseo» but to other Muldoon's works, his next book *Quoff* (1983) through the figure of Gallogly, a hero of the long poem «The More a Man Has The More a Man Wants». Paul Muldoon avoids simplification in depicting the image of the Irish volunteer, but it makes his poetry more interesting to read and discuss.

ВОЛОНТЕРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ ЗНАНЬ МАЙБУТНІХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ У СФЕРІ ПРОФЕСІЙНОЇ ЕТИКИ

Нестерова О.Ю. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри філології та перекладу Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна

Волонтерство розкриває значні можливості для сучасних студентів та молодих фахівців, що насамперед сприяють набуттю основ професійного досвіду та комунікативних навичок. Не менш важливими є перспективи отримання документів, що підтверджують залучення молоді до волонтерської роботи, і у подальшому можуть створювати переваги під час працевлаштування. Для студентів-перекладачів волонтерська робота, пов'язана з перекладом, стає важливим елементом квазіпрофесійної діяльності та дозволяє розвинути навички посередництва у сфері міжкультурної комунікації на основі реальних комунікативних ситуацій різного характеру і складності. Водночас участь у волонтерській діяльності, що не пов'язана із перекладацькою роботою безпосередньо, дає можливість майбутнім перекладачам розвинути додаткові знання та навички, які мають бути притаманними сучасному фахівцю та підвищують його конкурентоспроможність на ринку праці, як в умовах України, так і за кордоном.

Різноманітні програми волонтерства є важливим джерелом, яке насамперед сприяє формуванню особистого досвіду комунікації та професійної діяльності. Такі програми можуть реалізуватися як на національному, так і на міжнародному рівні, що також формує досвід міжкультурної комунікації у різних ситуаціях та з різними представниками іншомовних культур.

Для перекладачів подібний досвід є важливим з точки зору сприйняття інших культур та уміння налагодити ефективну взаємодію з членами принципово різних культурних спільнот. Волонтерська робота сприяє розвитку навичок роботи у команді (організація, ефективна взаємодія) та лідерства, які мають непересічне значення для сучасного фахівця.

Волонтерські програми є важливим джерелом знань та досвіду у сфері поведінки у різних ситуаціях спілкування з різними категоріями населення, представниками певних соціальних груп. Особливістю волонтерської діяльності є поєднання теорії та практики, адже учасники-волонтери проходять відповідне навчання, яке охоплює ключові аспекти діяльності, до якої вони залучатимуться. Таким чином майбутній фахівець отримує можливість набутти практичного досвіду прийняття рішень з огляду на етичну проблематику як комунікації, так і перекладу, зробити свої висновки та розробити певні стратегії поведінки у відповідних ситуаціях, зіставити раніше набуті знання з теорії та приклади з власного досвіду у режимі реального часу.

У рамках волонтерської діяльності створюються унікальні умови для розвитку знань майбутніх перекладачів у сфері професійної етики, адже на основі аналізу індивідуального досвіду прийняття перекладацьких та комунікативних рішень студенти звертаються до тих аспектів практичної діяльності, які під час навчання видаються їм другорядними. Відповідно актуалізуються питання етики міжкультурної та ділової комунікації, професійної етики перекладача.

Слід зазначити, що непересічного значення у цьому аспекті набуває організація обговорення набутого студентами досвіду, що може відбуватися як у межах навчальних предметів, так і у вигляді позанавчальних заходів. Відповідно до специфіки організації волонтерської діяльності студентів-перекладачів можливе спрямування їх діяльності на рефлексію, ведення відповідних щоденників та фіксація цікавих та складних ситуацій, а також варіантів поведінки. Подальший обмін враженнями, досвідом сприяє глибшому осмисленню проблематики як з боку студентів, які безпосередньо беруть участь у волонтерській діяльності, так і їх колег.

ВОЛОНТЕРСКАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ КАК ОДИН ИЗ ИНСТРУМЕНТОВ ТОРЖЕСТВА СПРАВЕДЛИВОСТИ

*Решетнёва Ю.Ю. – аспирантка кафедры «Философия и социология»,
преподаватель кафедры «Филология и перевод».*

*Днепропетровский национальный университет железнодорожного
транспорта имени академика В. Лазаряна*

На современном этапе развития нашего общества особое место в его социальной организации занимает волонтерская деятельность, которая исторически является отличительным признаком человека как общественного существа. Вопросы, связанные с оказанием безвозмездной помощи нуждающимся, всегда вызывали интерес и находились в центре внимания многих ученых и мыслителей разных эпох. Представления о подобной деятельности находят свое отражение еще в учениях философов досократического периода. Ярким тому примером служат учения Конфуция. Конфуций полагал, что человеколюбивый человек это тот, кто не только стремится укрепить себя на правильном пути и осуществить дела на более качественном уровне, но и помогает в этом другим. В трудах Конфуция заложены критерии нравственного поведения человека, которые базируются на гуманизме. Ученик Конфуция Мэн-Цзы в своих сочинениях выделял две добродетели – «човеколюбие» и «справедливость». Китайские мудрецы были уверены, что основой хороших человеческих взаимоотношений является принцип служения ближнему, стремление к его процветанию без желания получить что-то взамен. Античные философы, в свою очередь, так же пытались объяснить законы гармоничного приспособления человека к обществу, выделяя четыре основные добродетели. Платон полагал, что этими добродетелями являются мужество, мудрость, благоразумие и справедливость. Аристотель, в свою очередь, считал, что общественная жизнь является естественным состоянием человека. Индивид должен помнить, что эгоистические чувства и отсутствие взаимопомощи разъединяют людей и сеют вражду между ними. В эпоху средневековья Августин Блаженный говорил о том, что достойный человек должен проявлять сострадание, любовь, стыд и раскаяние. Петрарка в эпоху Возрождения выделял в своих учениях принципы равенства, свободы и справедливости в качестве норм гуманизма.

В философии эпохи Просвещения подобные взгляды представлял И. Кант. Согласно Канту, нравственное поведение должно быть присуще как можно большему количеству людей. В западной философии XIX века помощь в достижении блага для другого человека является основой морали. Согласно взглядам философов XX века, одним из условий жизнедеятельности индивида может стать оказание безвозмездной помощи, основанной на идеях любви к ближнему как основы достижения

духовної гармонії. Основуючись на вищеизложеному, можна зробити висновок: те, що називається сьогодні волонтерською діяльністю, розглядається філософами як нематеріальна сторона буття індивіда, ґрунтована на ідеях моральності, духовного розвитку, моральних цінностей, притаманних людському суспільству того чи іншого історичного періоду. Особливу увагу при цьому приділяється проблемам суб'єктивного сприйняття життя і духовної гармонії. Також можна стверджувати, ґрунтуючись на працях великих філософів, що волонтерська діяльність дійсно є одним із гуманних інструментів досягнення торжества справедливості. В наші дні існує величезна кількість сфер для досягнення торжества справедливості, серед яких здійснення волонтерської діяльності в інтересах встановлення рівності, а значить, справедливої співіснування індивідів є «пріоритетною» метою не тільки «людина розумного», але й «людина гуманного».

ФЕНОМЕН ВОЛОНТЕРСТВА: НАЦІОНАЛЬНО - КУЛЬТУРНІ ТА СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ

Чернова Л.Є. – кандидат філософських наук, доцент.

Проректор з науки, розвитку та інновацій Міжнародного гуманітарно-педагогічного інституту «Бейт Хана»

1. Традиції взаємодопомоги існували тисячі років у всіх народах та культурах. Вони виражали комунітарну солідарну систему цінностей та норми того часу, сприяли інтеграції та ідентифікації цих спільнот, їхньому розвитку та самозбереженню (див. Роуз та інші.). Але їх не можна порівнювати з волонтерським рухом та організаціями сучасної доби.

2. Основним об'єктом соціального піклування завжди були сироти, вдови, каліки, психічнохворі та бідні, постраждалі та старі вояки, одинаки (маргінальні групи М.Фуко). Прояви солідарності та благодіяльності були разові і постійні: збір коштів та речей, пряма допомога дією (толока), «приюти», «школи» були прямим обов'язком та виконанням заповідей. Наприклад: Мицва – це моральний обов'язок кожного іудея (малі діти також) творити добрі справи, які заповідані у Торі; до них привчають з дитинства, одна з них заповідь Цдокі – збір коштів щотижня (від 5 до 10% всіх доходів) і пряма натуральна допомога. РАМБАМ, іудейський філософ відомий під іменем Маймонід, описав 10 ступенів Цдокі – найбільш висока – анонімна допомога. Подібні норми та практики існували у християн та мусульман. Тобто це не добровільна дія, а моральний обов'язок. У Єкатеринославі на початку 20 ст. існувало більше ніж 60 різноманітних єврейських благодійних товариств та організацій допомоги, які піклувалися майже всіма соціальними верстами та сферами їхньої життєдіяльності. Благодійні організації існували при громадах на

пожертвування громади та кошти меценатів. Поняття волонтерства у ті часи ще не було. У модерні часи (сер.-к.19 сторіччя) з розвитком моделі так званої «соціальної держави» ці функції взяли соціальні державні інститути соц. захисту та піклування. Ж. Бодрийяр пише: «Соціальне під приводом соціальної опіки виступає як здатність до виключення із суспільства: бідняки, ледарі, розпусники, богохульники, шибайголови й безумці. Умови, що визначають трансформацію соціального в суспільстві, найчастіше пов'язані не з прогресом гуманістичної думки, а з економічними потребами суспільства» [Ж. Бодрийяр. Общество потребления. Мифы и структуры. (1989)М. – 2006. (переклад на укр.-Л.Е.Ч)].

3. З благодійних організацій громад виросли сучасні благодійні Фонди та благодійні організації. Вони доповнюють сегменти соц. допомоги, де держава не спроможна або не вистачає ресурсів. БФ можуть мати як працівників з платнею, так і волонтерів у своїй структурі [Чернова Л.С. Возрождение еврейской благотворительности в Восточной Украине (1989-1999) // Еврейская благотворительность в СНГ // Сб. статей / ред. Р. Бурштейн – Санкт-Петербург: ИСИОР, – 2002, – с.172-208]. У масовій свідомості та деяких ЗМІ виникає плутаниця, працівників називають волонтерами, як це було з сюжетами про збір коштів постраждалим від АТО або Красним Хрестом. Не слід путати волонтерів з агітаторами від партій на виборах – це окремий вид діяльності, не завжди волонтерської.

4. Кого ж можна вважати волонтерами без сумніву та обумовленості? Безумовно, це члени громадських організацій, які виконують різноманітні доручення або втілюють проекти, працюють на благо інших безкоштовно, помічники благодійних організацій та організацій соц. захисту (державних також), мед. закладів, які заохочуються, залучаються часто з самих же «клієнтів» або постраждалих, групи «самопомочі та взаємодопомоги», «допомога дітям», «організацій самозахисту», «об'єднань мешканців» або територіальних громад. Список довгий. Волонтерський рух стає масовим у часи кризові та під час широких громадських рухів та акцій, як зараз в Україні.

5. Волонтерська діяльність як суто добровільна і громадська важко подається інституалізації та планування на довгу перспективу. Соціальний склад та напрямки діяльності волонтерів дуже різноманітні, як і форми їх активності та мотивація. Мені довелося займатись не тільки дослідженнями феномену волонтерства, а практичною роботою з ними (волонтери єврейських БФ – Хеседів* України), також обучати, залученню й роботі з волонтерами керівників державних територіальних служб соц. захисту сумісно з програмою TESIS ЄС.

6. На їх досвіді можуть й зараз навчатися молоді громадські та благодійні організації. Проекти та види діяльності до яких можна залучати волонтерів: «Візити на дім», «Телефонний диспетчер та консультант»,

«Теплий дім», «Соціальний асистент» (супровід маломобільних та людей з особливими потребами), збір та роздача гуманітарної допомоги, реєстрація та анкетування нужденних, «Лекарі – волонтери», «Старший брат/ старша сестра» (Робота с дітьми груп ризику існує з 1995 року до нині), «Соціальний гувернер / соціальний педагог» (студенти та пенсіонери педагоги - робота с дітьми з особливими потребами – існує з 1998р. до нині), «Мастер на дому», «Хесед еладим» (учні єврейських шкіл закріплялися за людьми похилого віку по сусідству, яких навіщали та допомагали – діє до нині) та багато інших [Див. Волонтеры и волонтерское движение / разд.3. Соц. исследование волонтеров и клиентов хеседов /Чернова Л.С., Драбкина Ю./ Дн: ДИСОР – 1999, – с.82-119.

7. Соціальний склад волонтерів залежить від напрямку діяльності НГО але переважно це люди, які мають вільний час, не надто нужденні та мають колективістські переконання та почуття. Жінок більш ніж чоловіків. Цікаві дослідження були у США та Канаді у 70 рр. період масового становлення волонтерського руху. Тоді було зафіксоване, що більш схильні до підтримки малознайомих представники нац.меншини і американці мігранти прихожани місцевих афроамериканських громад, саме у культурі та стосунках у цих громадах вони побачили ґрунт для високої ступені солідарності. А гіпотеза, що у сільських громадах люди більш чутливі до горя іншого, – не підтвердилася. Г. Зімель ще на початку 20ст. вивів тенденцію ослаблення солідарності при збільшенні об'єму взаємодій, конфліктів та коштів. У наших дослідженнях найбільш активно брали участь у волонтерському русі (к.1998-сер.2005) пенсіонери, мобільні, самотні з одного боку, та молоді та юні студенти – з іншого. Середні за віком групи працювали багато.

8. У суспільстві поширена думка, що волонтери – це особливі люди за своєю природою і мають якісь особливі якості, але ця думка хибна. Мотивація дуже різна: люди з досвідом та вміннями на пенсії шукали самореалізації, самотні – спілкування, вміли не задіяні – зайнятості, бажання бути потрібними комусь, приналежності до «свого кола», надії, що «мені потім допоможуть». Юні шукали самореалізації, значимості, цікавого досвіду, часто пов'язаного з майбутньою професією або творчістю. Серед волонтерів більше альтруїстів, ніж у загальній масі громадян, але і там вони не у більшості. Мотивація з часом згасає як і активність, тому її треба підтримувати та залучати нових волонтерів. Волонтери виконують свою роботу без платні – це головна відмінність, але це не означає, що їх час та дії не потребують компенсації затрат, стимулювання і винагороди (як у морально-символічній, так і матеріальній формі). Також обов'язково навчати робити свою справу правильно та якісно. Але виховання має велике значення. Цікавий досвід існує у школах ФРН та Ізраїлю: з 8го класу діти ходять 1 день у тиждень на соціальну практику до лікарні або притулку тварин – місце обирають самі діти і займаються допомогою.

10. Які висновки можна зробити з цього емпіричного досвіду. Волонтери та волонтерські рухи зростають у часи становлення і активності громадянського суспільства та різних його ланок та течій. Вони мають різну направленість у своїй діяльності та формі роботи, різняться за складом та мотивами, але всі вони є проявом громадянської (групової) солідарності та соціальної творчості. Волонтери – це люди, що беруть відповідальність за інших, за місто, країну на себе, мають ідеї та план покращення життя навколо себе. Співпраця держави, НГО та бізнесу (як спонсорів) допоможе Україні розвиватися якісно та більш послідовно.

ВОЛОНТЕРИ, ГЕНДЕР І ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО

ВОЛОНТЕРСТВО – ВАГОМИЙ ФАКТОР ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

*Ковтун В. В. – кандидат історичних наук, доцент кафедри
українознавства та гуманітарної роботи з іноземними студентами.
Дніпропетровський національний університет залізничного транспорту
імені академіка В. Лазаряна*

При усій розмаїтості визначень слів «волонтерство», «волонтер», головна характерна риса волонтерського руху – це безкорислива, добровільна, благодійна діяльність в інтересах інших людей. Волонтери – це люди, які здатні відчувати потреби інших, турботливі, готові до пожертви та самообмеження заради вирішення важливих соціальних завдань. Вони працюють у дитячих будинках, притулках, школах-інтернатах, будинках престарілих, допомагають хворим і людям з особливими потребами. Саме соціальна сфера стала основою діяльності волонтерів. Ця сфера найбільше стосується щоденних потреб кожної людини, і саме тут дієвість держави досить часто виявляється недостатньо ефективною. Волонтери продемонстрували уміння розпізнати істотні соціальні проблеми та потреби людей задовго до уряду чи інших державних установ і спрямувати свої зусилля на їх вирішення.

В Україні волонтерський рух став набувати масового характеру у 2001 році, коли Україна долучилася до святкування Міжнародного року волонтерів, ініційованого Організацією об'єднаних націй. Державні органи, громадські організації, засоби масової інформації пропагували волонтерські акції у сфері освіти, охорони здоров'я, соціального захисту населення тощо. Тим не менш, у 2011 році, за оцінками ООН, волонтерський досвід в Україні мали лише 3-4 % громадян.

Поштовхом до потужного розвитку волонтерського руху стала Революція Гідності. Активність волонтерів щодо прояву небайдужого ставлення до подій у державі стала індикатором демократизації та європеїзації суспільства. Ще більше активізувала волонтерську діяльність війна на сході країни, яка поставила під загрозу існування України як національної держави. Нездатність влади відповісти на гострі виклики, породжені агресією, відсутність дієвої інфраструктури в армії, десятки полонених, тисячі поранених, сотні тисяч біженців – спонукали українських волонтерів до оперативного і дієвого вирішення військових питань. Саме волонтери Майдану вступили до оновленої Національної гвардії, волонтери з усієї країни – стали першими добровольцями, які

пішли на фронт. Успішно виконували волонтери і функції тилу: збирали гроші, поставляли продукти харчування, одягали військовослужбовців і добровольців, допомагали військовим спорядженням. Вони надавали юридично-правову та психолого-реабілітаційну допомогу постраждалому мирному населенню, пораненим і військовополоненим. За дослідженням, проведеним у листопаді 2014 року, досвід волонтерської діяльності мали вже 23% українців, з них 9% долучилися до волонтерської роботи після листопада 2013 року.

Український волонтерський рух останніх трьох років вразив світ рівнем своєї самоорганізації, рішучості, здатності до активних дій. Волонтери запропонували сотні ініціатив, креативних ідей, ставши одночасно і їх виконавцями. Вони гуртували найбільш свідомих громадян, пробуджували високі громадянські почуття, патріотизм, відповідальність за долю держави. Відбулася політична трансформація суспільства: значно підвищилась його громадянська активність, зміцнилися демократичні цінності у суспільстві. Це надало волонтерству нових (нехарактерних для попередніх періодів) рис: громадяни не тільки допомагали державі, а, можна сказати, заміщали державу у виконанні її функцій, зокрема функцій захисту та забезпечення цілісності країни. Форми волонтерської діяльності в екстраординарних умовах виявилися більш гнучкими і результативними.

Дії волонтерів демонстрували силу громадянського суспільства, його істотну роль у державотворенні. Вони стали важливою складовою взаємовідносин держави і суспільства, дієвим інструментом контролю владних інституцій. Соціологи свідчать, що саме волонтери користуються найбільшою довірою у суспільства (59 %), після церкви (50 %) та армії (41 %). Вони продемонстрували свою ініціативність, відповідальність, стійкість до корупційних спокус, тому волонтерське середовище стало джерелом формування лідерства.

Цей рух є дієвим засобом соціалізації його учасників, доброю нагодою через участь у соціально корисних справах отримати цінний життєвий досвід. Переважна більшість волонтерів – молоді люди. У цьому русі вони знаходять порозуміння, проявляють ініціативу, стають впевненими і самодостатніми, самостверджуються як особистість. Їх мотивують, перш за все, такі фактори як: бажання допомогти іншим людям, можливість отримати нові знання та досвід роботи, громадянські почуття, патріотизм, знайомство з новими людьми, співчуття знедоленим, інтерес до нової сфери діяльності, робота в колективі, бажання відчувати свою необхідність та визнання в суспільстві. Незаплямованість репутації нових лідерів, їх стійкість до корупційних спокус сприяла ряду кадрових призначень на державну службу.

Волонтерство в Україні знаходиться лише на стадії свого становлення. Завадами його ефективному розвитку стали: низький рівень життя переважної більшості населення, що приводить до дефіциту

фінансових ресурсів, корупція держапарату, порушення прав і свобод громадян. Особливо обмежує їх можливості відсутність чітко сформованого юридичного статусу волонтерів, що призводить до їх правової незахищеності, залежності від громіздкої бюрократичної машини. Не завжди об'єктивно висвітлюють їх діяльність засоби масової інформації.

Взаємодія волонтерів з державою значно посилює їх можливості. У становленні їх партнерських стосунків позитивну роль зіграло затвердження у 2015 році Закону України щодо регулювання волонтерської діяльності. Він певною мірою наблизив українське волонтерство до світових стандартів, врахував інтереси волонтерських організацій та їх ініціатив, створив певні умови для розширення сфер діяльності, активнішого залучення громадськості.

Дослідження волонтерства як інституту громадянського суспільства; факторів, що гальмують його розвиток; шляхів оптимізації взаємовідносин з державою потребують поглиблення і широкого об'єктивного аналізу, адже саме завдяки волонтерам, їх відданості ідеалам свободи і справедливості наша держава вистояла і продовжує боротися за самостійний і демократичний розвиток.

ВОЛОНТЕРСТВО ЯК СПОСІБ АКТИВІЗАЦІЇ МОЛОДІ В ГРОМАДСЬКОМУ СЕКТОРІ

Кучина К.О. – виконавчий директор Науково-методичного центру освіти дорослих Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького, менеджер проектів БО «Соціальний фонд»

Закон України «Про волонтерську діяльність» вказує, що «Волонтер – це фізична особа, яка добровільно здійснює соціально спрямовану неприбуткову діяльність шляхом надання волонтерської допомоги» [4]. Загальна Декларація про волонтерську діяльність (прийнята 1990 р. міжнародною радою директорів Міжнародної Асоціації Волонтерських Зусиль) визначає, що волонтерська діяльність спрямована на побудову та розвиток громадянського суспільства [2].

В Україні 2013 р. став роком «позитивної еволюції, що дала свої результати»: еволюції відносин влади і держави; еволюції умов, у яких існувало громадянське суспільство [5, С. 12]. Події 2015 р. активізували волонтерський рух України, який, хоча і в менших масштабах, але продовжує діяти й сьогодні. Згідно з даними загальнонаціонального дослідження «Волонтерство в Україні» 2014 р. від GfK Ukraine: 85 % громадян вважають, що волонтерський рух допомагає зміцненню миру; 81 % – схильні вважати волонтерський рух обов'язковою складовою громадянського суспільства [3].

Становлення демократії в Україні вимагає посилення громадянського суспільства шляхом запровадження громадянської освіти. Переважна більшість волонтерів – люди середнього віку, які усвідомлюють, що для позитивних змін в країні необхідна особиста участь та відповідальність. Молодь, яка навчається у ВНЗ, поки що недостатньо задіяна у волонтерській діяльності, хоча і має часовий та фізичний ресурси. На нашу думку, однією з причин деякої пасивності молоді є відсутність інформації про конкретні можливості залучення до волонтерства та діючий стереотип про волонтерство як про використання безкоштовної сили.

Зважаючи, що волонтерський рух допомагає розвитку громадянського суспільства, об'єднанню активних громадян для позитивних змін в країні, молодь може стати рушійною силою в громадянському секторі. Залучення молоді до волонтерської діяльності допоможе реалізації основних потреб молоді: відчувати власну значимість і корисність, належність до колективу інших волонтерів, причетність до організації; домагатись поваги, визнання і подяки; зміцнювати, розширювати соціальні вміння і навички; розширювати знайомства та спілкування; особисто та в команді вирішувати проблеми громади.

Згідно статті 5 пункту 3 Закону України «Про волонтерську діяльність»: «... організації та установи, що залучають до своєї діяльності волонтерів, зобов'язані: здійснювати підготовку волонтерів; забезпечувати волонтерам безпечні та належні для життя і здоров'я умови здійснення волонтерської діяльності» [4].

У м. Мелітополь Запорізької області функціонують декілька ВНЗ, де навчається молодь зі всього регіону. До того ж, у місті близько 30 активnodіючих громадських організацій, і залучення волонтерів сприятиме підвищенню ефективності їх діяльності. Поки що найчастіше мають місце варіанти залучення молоді лише для виконання технічних, другорядних завдань, що й відштовхує молодь від подальшої активності.

Колектив Науково-методичного центру освіти дорослих Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького та Благодійної організації «Благодійне об'єднання «Соціальний фонд» [1] розробили тренінгову програму «Волонтерство як спосіб активізації молоді в громадському секторі», розраховану на два дні по п'ять навчальних годин, з урахуванням графіка навчальної діяльності в університеті. Програма спрямована на залучення студентської молоді до активності в громадському секторі через формування основних компетенцій, необхідних для здійснення ефективної волонтерської роботи.

Досягнення мети можливе при виконанні наступних завдань:

1. Розширити знання про основні поняття, законодавчу базу, напрями волонтерської діяльності, активні громадські організації міста.
2. Сприяти мотивації до волонтерської діяльності в громадянському секторі.

3. Розвинути вміння та навички самоорганізації, фандрейзингу та PR в діяльності НГО, командної роботи, як складових успішної волонтерської роботи.

Прогнозуємо досягнення основних результатів програми:

1. Підвищення громадянської свідомості та активності молоді в громадянському секторі.
2. Формування основних компетенцій, необхідних для здійснення ефективної волонтерської роботи: **громадянська** (орієнтація в громадянсько-суспільному житті міста, мотивація до участі в ньому; шляхи взаємодії з НГО); організаційна (навички самоорганізації, планування; аналіз наявних та затребуваних ресурсів НГО; вибір та застосовування доцільних форм ініціативи).
3. Залучення молоді для вирішення проблем у громаді – сплановано три ініціативи для спільної реалізації з місцевими НГО.

Отже, сьогодні місія навчального закладу має полягати не лише у спрямуванні діяльності суб'єктів освітнього процесу на розвиток освіти, науки і культури на основі генерування й упровадження фундаментальних наукових досліджень, а й у залученні молоді до побудови та розвитку громадянського суспільства.

Список використаних джерел

1. Благодійна організація «Благодійне об'єднання «Соціальний фонд» [Електроний ресурс]. – Режим доступу : <http://socfond.org.ua/>
2. Загальна Декларація про волонтерську діяльність [Електроний ресурс]: сайт Всеукраїнського громадського центру «Волонтер». – Режим доступу : http://www.volunteer.kiev.ua/pages/70-zagalna_deklaracya_volonterv
3. Загальнонаціональне дослідження «Волонтерство в Україні» [Електроний ресурс]: сайт Представництва Організацій Об'єднаних Націй в Україні. – Режим доступу : <http://www.un.org.ua/images/volunteer.pdf>
4. Закон України «Про волонтерську діяльність» [Електроний ресурс]: сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/3236-17>
5. Лациба М. Розвиток відносин між владою та суспільством в Україні: від еволюції до революції // Громадянське суспільство України: сучасний стан і перспективи впровадження європейських стандартів взаємодії з державою: зб. матеріалів між нар. наук.-практ. конф. – К.: НІСД, 2014. – С. 12.

ВОЛОНТЕРСТВО – ЯК ВИЯВЛЕННЯ ДУХОВНОСТІ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ

Кучина К.О. – виконавчий директор Науково-методичного центру освіти дорослих Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького, менеджер проектів БО «Соціальний фонд».

Кубрак А.А. – студентка 2 курсу Мелітопольського Державного Педагогічного Університету ім. Б. Хмельницького

Сучасна молодь, як основний інтелектуальний потенціал суспільства, є не тільки носієм, а й транслятором морально-духовних цінностей. Світські й релігійні інституції покладають на молодь великі надії.

Різні аспекти моральності та духовності сучасної молоді висвітлюються в роботах вчених С. Авдєєнко, Г. Балла, І. Беха, А. Данилова, В. Жуковського, М. Зайцева, І. Зязюна, С. Мовсесян, В. Михайлової, О. Сухомлинської, М. Пецій, О. Приходько, В. Смирнова, Т. Тхоржевської, Л. Хоружої, Т. Чайки, С. Шатровського, В. Янок та ін. Автори однакові щодо необхідності виховання духовності, яка виявляється не тільки в високій моральності та релігійності особистості, а й у виявах духовності – готовності допомагати ближньому. Як вважають більшість вітчизняних і зарубіжних дослідників, без культу духовності людство неминуче загине.

Психолого-педагогічний смисл духовності особистості розглядається як процес усвідомлення кожною особистістю необхідності повсякденної душевної праці над собою: самопізнання, самовираження, саморозвитку, самореалізації, конструювання цінностей та ідеалів, гуманістичного ставлення до життя, людини, природи, здатності до творчої діяльності в ім'я найвищих загальнолюдських ідеалів [5, 6, 7]. Як свідчить аналіз наукових праць, структура духовності складна, і дослідження її ще триває, а декларація духовних цінностей у суспільстві розходиться з реальністю.

Педагогіка вибудувала орієнтовні закони духовного життя особистості: діяння в духовному житті, постійного нарощування Я-духовного, максимальної духовної наповненості життя особистості, перебування у духовній аурі, поступу від духовності до одухотвореності, мотиваційно-ціннісної узгодженості вчинкової життєдіяльності, створення виховного простору з високою акустикою духовного світу, раціональної душевної утаємниченості/відкритості, духовної гнучкості, загальнолюдської духовності тощо [1, с. 9 – 14]. Питання активізації зусиль щодо гармонізації внутрішнього світу сучасної молоді за допомогою залучення до релігійного життя залишається певною мірою недостатньо вивченим, а результати не знаходять достатньої імплементації. У цьому процесі важливу роль відіграють не тільки цінності, а й вміння бути відкритим, доброзичливим, гармонійним тощо.

Питання виховання молоді має глобальний, загальнолюдський характер, і тому знаходиться в центрі уваги не тільки держави і суспільства, а й церкви, яка приділяє першочергову увагу вихованню молоді і вказує на необхідність активізації роботи по введенню на парафіях штатних оплачуваних посад педагога, соціального працівника та відповідального за роботу з молоддю. У цьому контексті церква і духовенство відіграють важливу роль у вихованні сучасної молоді, адже одним з найважливіших напрямів християнської педагогіки є виховання відповідальної, благочестивої і добропорядної особистості.

Як вказує С. Авдєєнко, сучасна молодь проводить багато часу в соціальних мережах, виникають глузування над духовними аспектами життя і діяльності Церкви. Результатом такого проведення часу є зростання в молодіжному середовищі таких факторів як бездуховність і соціальна апатія. Прояви цих факторів можна спостерігати в житті суспільства у вигляді агресії та аморальної поведінки [2; 3, с. 20 – 31].

Про важливість такого впливу стверджує Митрополит Антоній Паканич: «Священикові необхідно вміти, з одного боку, і проповідувати церковним, глибоко віруючим людям, і в той же час бути здатним донести нашу позицію тим, хто ще не з нами, хто до нас байдужий і тим, хто сприймає нас лише як опонентів ... Сказати церковне слово так, щоб воно залишилося церковним і в той же час було зрозуміло широкому колу слухачів – це особливий талант» [1, с. 50 – 51]. Сучасній молоді важливо, щоб священник допоміг людині визначити своє місце в житті. У цьому завданні важлива роль відводиться настоятелю церкви, який повинен володіти не тільки богословськими знаннями, а й педагогічними вміннями. Відомий богослов і церковний ієрарх митрополит Волоколамський Іларіон (Алфєєв) стверджував: «Крім того, я глибоко переконаний в тому, що нам необхідна нова концепція взаємовідносин між викладачем і студентом, новий підхід до деяких аспектів навчального процесу, нове трактування дисциплінарних правил, нові методи виховання» [1, с. 57].

У місті Мелітополь Запорізької області має місце активізація інтересу молоді до духовного життя. Так, наприклад, з 2014 р. при Церкві святої мучениці *Татіани* діє молодіжне об'єднання «Логос» (а скорочено «Молодіжка»), керівником якої є священнослужитель протоієрей Михайло Пецій. «Логос» – це неформальний молодіжний рух, що об'єднує віруючих і тих, які ще шукають Бога, соціально активних молодих людей. Організацію відвідує молодь від 18 до 30 років. Під час щотижневих занять молодь обговорює актуальні теми православ'я. Крім традиційних занять і обов'язків з благословення священника, молоді люди здійснюють волонтерську діяльність. Допмагаючи всім, хто цього потребує, молодь не тільки робить корисну справу, а й своїм прикладом вчить інших бути милосердними, уважними, духовними.

У 2014 році з благословення Високопреосвященнішого Луки (Коваленко), Митрополита Запорізького і Мелітопольського, на базі

Мелітопольського молодіжного об'єднання «Логос» створена Православно-соціальна служба «Будинок милосердя». Таку назву отримало об'єднання православних людей, які готові допомагати іншим. На базі цієї організації молодь міста здійснює роботу за чотирма напрямками:

- допомога самотнім та нужденним людям;
- допомога людям, що страждають захворюваннями;
- психологічна допомога;
- волонтерська допомога людям, які потребують особливого піклування (інтернати, притулки, виправні установи і т.д.).

А також, з благословення Митрополита у всіх храмах Мелітопольського благочиння знаходяться пункти надання допомоги для вимушено переміщених осіб з районів бойових дій. Отже, для виховання духовності величезний потенціал має участь молоді в богослужіннях, соціальних служіннях, в духовному житті суспільства, у волонтерській діяльності.

Список використаної літератури

1. Бех І.Д. Особистість у просторі духовного розвитку: навч. посіб. / І.Д. Бех. – К.: Академвидав, 2012. – 256 с.
2. Пецій Михайло, прот., Мартишин Діонісій, прот. Введення в соціальну роботу Церкви: навч. Посібник / прот. М. Пецій, прот. Д. Мартишин – К.: духовно-просвітницький Центр імені Святих Апостолів, 2015. – 198 с.
3. Авдєєнко Сергій Передбачення Іоанна Кроштадського. Розповіді / Сергій Авдєєнко. – Мелітополь: Видавничо-поліграфічний центр «Люкс», 2015. – 167 с.
4. Авдєєнко Сергій. Хрест і пам'ять / Сергій Авдєєнко. – Мелітополь: Видавничо-поліграфічний центр «Люкс», 2014. – 220 с.
5. Сухомлинська О. Концептуальні засади формування духовності особистості на основі християнських моральних цінностей / Ольга Сухомлинська // Шлях освіти. – 2002. – № 4. – С. 13 – 18.
6. Тхоржевська Т.Д. Православне виховання в історії педагогіки України: [монографія] / Т.Д. Тхоржевська. – [2-е вид., доп. і перероб.]. – К.: «Фенікс», 2008. – 432 с.
7. Хоружа Л. Духовно-моральне виховання школярів в Україні: досвід та шляхи вдосконалення / Л. Хоружа, В. Киричок // Рідна школа. – 2013. – № 4 – 5. – С. 26 – 32.

МИССИОНЕРСКАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ МАТЕРИ ТЕРЕЗЫ В СОВРЕМЕННОМ ПОЛИТИЧЕСКОМ ДИСКУРСЕ

Макешина Ю.В. – кандидат философских наук, доцент, Приднепровская государственная академия физической культуры и спорта

Феномен благого действия обычно оценивается не сам по себе, а в контексте конкретных обстоятельств и действующих лиц. Люди, реализующие благо, могут руководствоваться разными мотивами, но они не освобождены от политического дискурса. Характерным приемом данного подхода в изучении использования различных целей и различных средств под благими акциями.

Политический дискурс, концентрирующий монополию на символическое насилие, транслируемое через его агентов, создает области закрытости, которые формируют фиксированные значения, представляющиеся совершенно естественными [2]. Но эта объективность, утверждают ученые, – «осадочная власть», где следы самой власти уже стерлись, где забыли, что «мир сконструирован политически» (Л.Дж. Филлипс, М.В. Йоргенсен, Н.В. Печерская и др.). Женщинам, как правило, приписываются разнообразные, но «подконтрольные» обязанности заботы (и в физическом, и в эмоциональном плане) [4, с.136]. В большинстве случаев женщинам даются ограниченные возможности индивидуального проявления такой работы (Оукин, Манн и др.). Так появляются образы «женщины-матери», «Родины-матери», «государства – семейства семей» и т. д., создающие «объективности» наших представлений и родовых ожиданий. В истории именно такие люди всегда были образцом, идеалом для других, например, известная мать Тереза, имя которой стало нарицательным.

Так, в религиозном мире немногие персонажи так любимы церковью как католическая монахиня, известная во всем мире как мать Тереза. Официальная биография утверждает, что она самоотверженно посвятила свою жизнь служению беднейшим из бедных слоев населения в трущобах Калькутты, страждущих от нищеты и лишений, не жалуясь, и не прося взамен никакой награды, кроме осознания того что она вершит Божью волю. Она была любимицей миллионов и доверенным советником влиятельных лидеров и знаменитостей по всему миру, имеющая награды и почести при жизни.

Но спор о ее личности ведется в официальной риторике. Как документирует К. Хитченс в своей книге «Миссионерская позиция: Мать Тереза в теории и практике», католическая церковь и Тереза как один из самых откровенных организаторов этого проекта несет ответственность перед мировой общественностью из-за своей невероятно устаревшей позиции по этому вопросу. Хитченс приводит свидетельства, которые показывают, что люди, находящиеся под опекой таких миссионеров

милосердия, продолжали претерпевать лишения, потому, что мать Тереза не стремилась бороться против условий, которые ведут к бедности. Лучшего ухода за пациентами, находящимися под их опекой, не было, не потому, что мать Тереза была не в состоянии предоставить, а потому, что ее представление о нем было в контексте христианской веры через покорность, страдания и т.д.

Несмотря на широко распространенное мнение о том, что Тереза стремилась облегчить страдания бедных слоев населения, ситуация была не совсем такой. Как документирует Хитченс, она фактически полагала, что страдание было выгодным. Это – то, почему она держала свои клиники настолько примитивными – не для того, чтобы больные люди смогли быть вылечены, а для того чтобы они могли стать ближе к Богу через их страдания [5]. Как писали критики, такие как Майкл Хаким: «Мать Тереза обладала примитивным фундаменталистским религиозным мировоззрением, которое видит боль, лишения и страдания, как облагораживающий опыт и прекрасное выражение связи с Иисусом Христом и его мучениями на кресте». На ее взгляд, страдания не были злом, которое нужно уменьшать, а благословением, которое нужно прославлять.

Отстаивая иррациональные догмы католицизма, она не признавала – или, возможно, предпочитала игнорировать – очевидный вывод о том, что недостаточный доступ к услугам по планированию семьи была и остается одной из наибольших причин человеческих лишений. По мнению Хитченса мать Тереза маскировала реакционные правые политические взгляды ложными заявлениями о невинности и наивности. Хотя она и настаивала несколько раз, что её миссия является исключительно не политической, но ее можно рассматривать как правого католического консерватора, ее деятельность также была направлена на лоббирование законов против абортов, контрацепции и даже разводов.

Безусловно, негативистская критика по-своему рациональна: она направлена на вскрытие различных социальных смыслов т.н. феномена милосердия. Она предостерегает от эйфории и упования на то, что посредством развития милосердия можно покончить с общественными недугами. Другое дело, что перенося творение блага на грехи и пороки организаторов и попечителей благих акций, такая критика напрочь закрывает глаза о вопросе позитивной и конструктивной общественной функции данной деятельности. Этическая критика благотворительности осуществляет сдвиг в рассуждении с прагматических вопросов на ценностные и нормативные и подводит тем самым к темам, более специфическим и человеко-ориентированным. В свое время П. Лафарг ставил в упрек Отцам церкви интерпретацию христианского учения, в результате которой добродетель милосердия и благотворительности была монополизирована христианством [3].

Тем не менее, личность матери Терезы – основательницы конгрегации Миссионеров милосердия – явила нам пример человека, который всю жизнь следовал выбранной цели[5]. А главной целью ее было даже не служение беднейшим из бедных, – оно было лишь средством ее достижения, главным для монахини было фанатичное приверженство христианской вере, не забывая слов Спасителя: «Алкал Я, и вы дали Мне есть; жаждал, и вы напоили Меня; был странником, и вы приняли Меня; был наг, и вы одели Меня; был болен, и вы посетили Меня; в темнице был, и вы пришли ко Мне» (Мф 25:35,36).

Список использованной литературы

1. Апресян Р.Г. Дилеммы благотворительности / Р.Г. Апресян // Общественные науки и современность, 1997. – № 6.
2. Бурдые П. Политическое представление: элементы теории политического поля / Поль Бурдые // Социология политики. – М.: Socio-Logos, 1993. – С. 179 – 230.
3. Лафарг П. О благотворительности // Этическая мысль: Научно-публицистические чтения. – М.: Политиздат, 1988. – 384 с.
4. Макешина Ю. В. «Природа женщины»: Кант и феминизм / Ю. В. Макешина // «Европейская философия: до и после Канта»: материалы Междунар. конф. (Ростов-на-Дону): сб. ст. – М. – Берлин: Директ-Медиа, 2015. – 185 с. – С. 135 – 140.
4. Масбург, Л. Мать Тереза: 50 удивительных историй: Пер. с нем. / Лео Масбург. -2 -е изд. – М.: Триада, 2013. – 256 с.
5. Hitchens C. The Missionary Position: Mother Teresa in Theory and Practice / Christopher Hitchens // Verso, 1995. – 96 p.

ВОЛОНТЕРСТВО ЯК ДЕТЕРМІНАНТА НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ

Молодиченко В.В. – доктор філософських наук, професор.

Молодиченко Н.А. – кандидат педагогічних наук, доцент.

*Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького*

Ураховуючи нові соціально-політичні реалії в Україні, сьогодні більшої актуальності набуває виховання в молоді почуття патріотизму, відданості загальнодержавній справі, активної громадянської позиції. «Важливо, щоб кожен навчальний заклад став для дитини осередком ставлення громадянина-патріота України, готового брати на себе відповідальність, самовіддано розбудовувати країну як суверенну, незалежну, демократичну, правову, соціальну державу, забезпечувати її національну безпеку, сприяти єдності української політичної нації та встановленню громадянського миру й злагоди в суспільстві» [2].

Саме в цьому актуальному аспекті слід розглядати волонтерський рух, який набув активності в період загострення суспільної кризи в країні.

Завдяки своїй діяльності волонтерські організації та окремі волонтери реалізують завдання, які виконують органи державної влади. Волонтерський рух періоду 2014-2016 років характеризується спільною емоційною діяльністю всіх верств населення країни.

Приклади патріотичної взаємодії, спрямованої на допомогу воїнам АТО, вимушеним переселенцям, які втратили постійне місце проживання та опинилися в нових, скрутних економічному та психологічному станах, родинам загиблих та постраждалих сьогодні стали масовими.

Розглядаючи феномен волонтерства з точки зору реалій українського суспільства необхідно тлумачити його як підґрунтя щодо формування національно спрямованої особистості. У цьому процесі мають домінувати принципи нової освітньої гуманістичної філософії, серед яких провідними є загальнолюдські цінності, що дозволяють реалізувати демократичні гуманістичні ідеї.

За результатами соціального опитування протягом 2015 року волонтерською діяльністю займалася 13% українців [3]. Найбільша активність спостерігається серед учнівської та студентської молоді. Ця діяльність пов'язана як із передачею продуктів харчування, медикаментів, одягу, літератури тощо, із застосуванням своїх професійних навичок, так і психологічною, соціальною, медичною, правовою допомогою. Означений напрям роботи пов'язаний також з певною витратою часу, особистих коштів, інших матеріальних та духовних витрат, що можливо лише за наявності ціннісної сфери особистості, в якій має бути сформованим усвідомлення цінності іншої людини, самоактивності, саморегуляції тощо.

Через волонтерську діяльність, яку можна назвати відданістю до іншої людини, особистість набуває індивідуально-психологічних утворень, що є основою почуття патріотизму. За І. Бехом до базових складових почуття патріотизму належать: любов до народу, батьківщини, держави; діяльнісна відданість батьківщині, суспільнозначуща цілеспрямованість, моральна стійкість, готовність до самопожертви наявність почуття власної гідності [1].

Список використаної літератури

1. Бех І.Д. Патріотизм у вимірі сучасного виховання/І.Д.Бех//Освіта. – 2015. – № 5 – 6. –С.4.
2. Концепція військово-патріотичного виховання в системі освіти України. – Наук.-практ.видання. – К.:Вища школа, 2015. – С.118-126.
3. Матійчик А.В. Волонтерська діяльність як детермінанта розвитку громадянського суспільства / А.В.Матійчик//Грані. – 2016. – № 8. – С.100-107.

THE ROLE OF VOLUNTEERS AND NON-GOVERNMENTAL ORGANIZATIONS (NGOS) IN CONFLICT RESOLUTION AND PEACE BUILDING IN NIGERIA

Oladipo M. O. – Postgraduate Student.

*Bilan N. I. – Associate Professor of Philology and Translation Department.
Dnipropetrovsk National University of Railway Transport named after
academician V.Lazarian*

Cases of conflict situations have abounded in Nigeria from pre-colonial period to the current period of the country's development. Despite some efforts by the government, corporate bodies, civil society and national universities commissions to reduce situations of conflict in Nigeria, peace is still elusive to it and consequently to its sustainable development. This paper thus aims at an analysis of the role of volunteers and Non-Governmental Organizations (NGOs) in reducing conflict situations and building peace through volunteerism and NGOs.

Nigeria is a pluralistic society, defined by cultural institutional diversities of ethnic groups of various populations practicing at least three religions: Christianity, Islam and traditional religion. There have been various statements about the extent of Nigeria's ethnic pluralism, from 250 mentioned by colonialists, and even half that number by superficial observers, to the figure of 374 ethnic groups. The 2006 population census result shows that Nigeria has over 140 million people. This diverse composition no doubt poses a great challenge to national integration and the corporate co-existence of the people. On May 29, 1999, Nigeria returned to democratic governance, but the inauguration of democratic government was paradoxically greeted with numerous incidences of communal and ethno-religious violent conflicts. There is scarcely any part of the country that has not suffered one form of violent conflict or another, but studies have shown that the North-Central Zone has recorded the highest.

Discussing conflicts in Nigeria may require us to situate the clarification of the term "conflict". A conflict is considered to be a situation between two or more people in which one person perceives that another person has negatively affected, or is about to negatively affect. This definition contains three elements, all of which must be present in order for a conflict to exist. First, there is a specific perception on the part of one or more of the people involved in the conflict, whether the perception is accurate or inaccurate, it is held by the conflicting parties. Second, the perception is generally negative. One party believes the other is going to do something of negative effect directly or indirectly. Finally, the issue surrounding the conflict must be something both parties care about. Conflict is also seen, as a strain in a relationship that goes with emotion. The higher the emotion, the higher the tendency of an evolving conflict intensity. Hence, to many scholars, conflict is inevitable in social life

process; for conflict occurs even in the best of human societies. Thus, we find conflict graduating into such phases like early conflict indicators, conflict resistance, explosive or exhaustive conflict and the most deadly spiral and the highest level of violence. Again, conflict can be a frustration-based attitude or protest against lack of opportunities for development and against lack of recognition and identity. Conflict can therefore originate in class, status, ethnicity, sex, religion, nationalism or resource control, yet same fundamental issues are being addressed.

However, apart from the religious and social conflicts Nigeria has had from pre-colonial period till date, potential causes of conflicts in Nigeria have increased and diversified to a large extent. These causes include recruiting for international terrorist networks, organized crime, drug traffickers, new tensions created by refugees across borders and state failure to cater for the citizens and those in special needs.

So the role of volunteers and NGOs is highly important as they are doing even more peace building activities than any official governmental agencies. In many of the areas of the world at large and in Nigeria in particular, they have a long term presence in the regions that are afflicted with intractable conflicts. NGOs are in an excellent position to engage in a wide variety of peace building activities. Added to the process of providing humanitarian aid and mediation, they are also well positioned to engage in empowerment and capacity building among the local population in getting them involved with the adversary in a variety of joint activities.

Being independent of Government and governmental control NGOs are concerned in one way or another with disadvantage and or the disadvantaged, or with concerns and issues which are detrimental to the wellbeing, circumstances or prospects of people or society as a whole. This suggests that NGOs show special interest in a particular aspect of community or social life of the people and the nation at large. Scholars state that NGOs are a category of development promoting organizations which are initiatives voluntarily taken on by citizens, professionals, youths, women and other special interest groups to focus their attention on one of the developmental aspects of their specific context. NGOs from this perspective are developmental organizations that work where people are oppressed or where a gap is created in a particular area in the society. Other scholars like see NGOs as organizations that foster popular participation in areas such as; articulating the needs of the weak, working in remote areas, changing attitudes and practices of local officials and nurturing the productive capacity of the most vulnerable groups such as the disabled or the landless.

Volunteers are the most important resource community organizations and NGOs have. The ability of people to work willingly together for the betterment of their community and themselves is a valuable resource. The image of the volunteer has changed over time. Gone is the stereotype of the middle-aged housewife with time on her hands. Now volunteers come from all walks of life: they may be a teenager learning to manage responsibility by caring for wounded

wildlife, an executive sharing management skills with a community group or a retiree enjoying a new friendship as a volunteer reader at the community library. Ideally, volunteers find the donation of their time and energy a meaningful experience for themselves as well as for the organization which is a true win/win situation.

Peace building is the identification and support of measures needed for transformation toward more sustainable, peaceful relationship and structures of governance, so as to avoid a relapse into conflict. Peace building is also perceived as attempts to conquer the structural, relational and cultural contradictions hastily causing conflict, especially in strong support of peace making and peacekeeping. Inspirations of peace building are drawn from developmental imperatives facing mankind and conflict resolution initiatives. Again efforts of peace building may be imported from outside the system thereby overlooking the structures and cultures of the parties concerned. The approach to the efforts of peace building could be bottom-top and or top-bottom. Whichever base the efforts are directed to, the end results must be in respect, promotion and use of local human and socio-cultural resources. Peace building has assumed such a prominent position in the minds of the international community members and all peace lovers in the world. Hence, the call for everyone to contribute in making peace a reality.

It is an understatement to state that the aim or purpose of peace building is to prevent conflict and create peace. A suggestion was made that peace has two different concepts—negative peace and positive peace. Negative peace refers to mere absence of violence, but positive peace is said to be a stable social equilibrium in which the surfacing of new disputes cannot escalate into violence and war. The emphasis on finding and resolving the root causes of conflict is criticized on the grounds that it is an overtly negative view of social conflict. Conflict may contribute to a dynamic and innovative society once it is not violence. Since it is increasingly acknowledged that social conflict is inevitable, some approaches to peace building have shifted the emphasis from the root causes of social conflict to good governance and peaceful settlement of dispute mechanisms. In conflict resolution, NGOs embark on problem solving workshops and seminars aimed at internal conflicts like the religious crises in Kano and Kaduna states, Bauchi and Plateau States, Enugu-Ezike crises in Enugu State where especially the women groups had series of meetings resulting in the following: 1) Deciding to engage in dialogue to resolve mutually intolerable problems; 2) Coming together to map the elements of the problems and the relationship that perpetuate the problems; 3) Uncovering the underlying dynamic of the relationships and beginning to see ways to change them; 4) Planning steps together to change the relationships and; 5) Devising ways to implement their plan. Indeed what conflict resolution offers is more than enough theoretical and practical ways of developing peace in conflict environments. These can be exploited at several levels so as to channel global, regional and national norms of interdependence, human security and democratization into

unstable local environments. It is therefore in, this situation that NGOs contribution to the process of conflict resolution is very critical. NGOs play the role of facilitating a linkage between global, regional and organization, thereby resolving one of the most serious problems of the conflict resolution genre related to the trickle up and down effect of conflict. This is because NGOs conduct humanitarian, developmental, human rights, and conflict resolution activities that enhance the process of peace making. NGOs place in peace-building in society cannot be overemphasized. The inadequacies of first generation approaches to conflict resolution both nationally and globally has called for settlements to be based upon just political orders that promote democracy and human rights, new norms, participatory governance structures, civil society, international tribunals and truth commissions. Thus, under the auspices of the United Nation, disarming, repatriating refugees, building a consensus for peace and moderate local political leadership appear to be important issues in building peace. Since this is based on conflict resolution and perspectives of conflict, it requires deep access into local environments and grassroots processes rather than top-down approaches. Thus NGOs can always provide these conditions as a result of their official and human security oriented base.

In accordance with official government peace building efforts, the goal of NGO efforts is usually conflict reduction and/or resolution not just between official actors but also among ordinary citizen. Church members like Christian union, Christian women group try to foster reconciliation through apology, prayer and forgiveness. Some other organizations work for mutual understanding and prejudice reduction. This is pursued through development of joint projects and confidence building activities involving opponents at the grassroots level. Even though their projects and strategies vary, they all encourage increased contact and cooperation between people on all sides of the conflict.

TEST OF OUR BASIC HUMANITY

Severina V., Skopenko A. – students of Philology and Translation Department, Group 745, Dnipropetrovsk National University of Railway Transport named after academician V. Lazarian.

On 25 January 2017, the Department for Communities and Local Government of the United Kingdom of Great Britain released the autumn 2016 figures for rough sleeping. These statistics provide a snapshot figure of the number of people every local authority estimates or counts to be sleeping rough on any one night: a total of 4,134 people were counted or estimated by local authorities to be sleeping rough in England on any one night in autumn 2016, an increase of 16% from the 3,569 figure of 2015. The figures show that the number of people sleeping rough has more than doubled in the last two years. London has a total of 964 people sleeping rough, an increase of 3% from the

2015 figure of 940. There were significant increases in rough sleeping in East England (44%) and in the North West (42%). All regions reported an increase in rough sleeping compared to 2015.

The UK Coalition Government handle the homelessness disaster in a peculiar way – they cut housing benefit rates by 40 per cent and financial support for homelessness services, reducing the amount of housing available to councils and forcing them to look further afield for accommodation for their residents. Councils have responded by moving more and more homeless families out of the area in a desperate search for cheaper rents. The UK Government Councils are shunting homeless families out of their local areas on an unprecedented scale to save money on accommodation, as the legacy of the housing crisis and the Government's cuts to welfare are felt. Figures obtained exclusively by *The Independent* show that at least 64,704 homeless families were moved out by London boroughs between July 2011 and June 2015. Out-of-area moves are far too common and can have a disastrous effect on health and wellbeing as the councils are frequently neglecting to share records with each other which means that thousands of vulnerable women and children are completely off the radar of support services. Charities and politicians are demanding urgent changes to housing policy across Britain and warning that thousands of homeless children's lives may be at risk because they are disappearing from support services after being rehoused.

Opposition calls on Government to take action to prevent number of homeless people reaching close to a million by 2020. The shadow housing minister John Healey said that this spiralling scale of homelessness shames us all when Britain is one of the richest countries in the world. It is a test of our basic humanity. It should shake the Chancellor from his complacency about the growing homeless crisis and shock him into action. The homeless figures hide personal stories of hurt and hopelessness; thousands of people whose ordinary lives have fallen apart from illness, debt, family break-up, addiction or redundancy.

When the governments fail to take care of the disadvantaged it's up to volunteers and charities to help those in need. An inspiring initiative of Covenant House in the United States and Canada is an example of addressing the problem effectively. On the night of March 24th, 2017, over 740 young professionals in business, government, media and sports in 11 cities across the United States and Canada slept on the streets in solidarity with homeless kids. This *Sleep Out* was to raise awareness for the plight of kids and had a goal of raising over \$1.2 million to support homeless and runaway youth helped by Covenant House. Covenant House President Kevin Ryan says young professionals have been leaders in the Covenant House Sleep Out movement that has spread all across the U.S. and Canada and helped get thousands of homeless youth off the streets. This Sleep Out movement is oxygen for homeless kids. It not only helps us supply food, clothing, shelter, and medical attention. This is a movement of young people, many not much older than the

homeless kids they serve, sending a loud and clear message to homeless kids that they stand with them in their struggles, and celebrate their courage, their resiliency, and their dreams for a better life.

Amelia Vazquez slept on the streets of Manhattan last year for Covenant House and is returning to participate again. She admits the last thing she expected was to want to sleep out again, but for the kids at Covenant House she had met and an organization like Covenant House, she was willing to sleep out for a week. Amelia Vazquez says she has had the privilege to get to know many of the residents who find themselves at Covenant House. They are passionate and driven, but behind their eyes, you know they have seen heartache; they have seen and felt pain that she had never had to endure. And all they want is a chance. This is why she is sleeping out. For the kids she has met, and for the doors of Covenant House to stay open.

Helping the disadvantaged in such a direct and personal way leads to understanding that one person without a home is one too many.

МОЖЛИВОСТІ МЕДІА У СФЕРІ ВОЛОНТЕРСЬКОГО РУХУ

РОЛЬ ІНТЕРНЕТ-ПРОСТОРУ У ФОРМУВАННІ ДОБРОВОЛЬЧИХ ІНІЦІАТИВ: ВІРТУАЛЬНЕ ВОЛОНТЕРСТВО

*Безруков А. В – викладач кафедри філології та перекладу
Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту
імені академіка В. Лазаряна*

Віртуальне волонтерство¹ (е-волонтерство, кіберволонтерство, онлайн-волонтерство, цифрове волонтерство) має на увазі здійснення добровольчої діяльності дистанційно засобами мережі Інтернет. Це новий, сучасний, високотехнологічний спосіб долучитися до волонтерської спільноти або отримати необхідну допомогу на відстані. Показово, що багато з тих, хто здійснює волонтерську діяльність в Інтернеті, згодом виходять у «реальне життя», реєструючись як некомерційні благодійні організації.

Онлайн-волонтерство має багато спільного з традиційними формами волонтерства. З огляду на те, що визначення поняття «волонтерська діяльність» може відрізнятися навіть у межах Європейського континенту, у загальному випадку прийнято трактувати термін «волонтерство» як формальну або неформальну, благодійну і неприбуткову діяльність, здійснювану на користь загального блага, яка, як правило, виконується від імені неурядових організацій або місцевих громад.

Відповідно, е-волонтерство – не оплачувана діяльність, здійснювана вільно і свідомо на користь інших людей з єдиною умовою: діяльність повинна здійснюватися (частково або повністю) дистанційно за допомогою Інтернету. Щоб займатися соціальними ініціативами, електронні волонтери повинні мати таку ж мотивацію, що і звичайні. Віртуальне волонтерство, як і штатне, засноване на людському співчутті, на бажанні протягнути руку допомоги або на прагненні зробити власний внесок у спільне благо, а також готовність поділитися своїм часом і навичками. Але е-волонтерство переносить звичайну добровольчу діяльність на новий рівень веб-технологій. Використання мережі Інтернет як повсякденного інструменту відкриває широкі можливості, зменшуючи часові витрати і усуваючи просторові обмеження, роблячи волонтерську справу глобальною.

Дистинктивною рисою віртуального волонтерства є те, що воно здійснюється дистанційно. Таким чином, люди з обмеженими фізичними можливостями або іншими труднощами, які не дозволяють їм стати волонтерами у «реальному житті», мають змогу займатися добровольчою діяльністю. Крім того, займатися онлайн-волонтерством можуть люди з психологічними проблемами, які відчувають труднощі у спілкуванні.

---

¹ Від фр. volontaire (доброволець) → лат. voluntas (вільне волевиявлення) → лат. volō (бажання, намір).

Такий вид волонтерства стимулює розвиток самооцінки, підвищуючи рівень соціальної комунікабельності. Віртуальне волонтерство дозволяє учасникам самостійно будувати план роботи в залежності від своїх можливостей, навичок, ресурсів та інших умов.

Е-волонтерство дозволяє здійснювати різні види діяльності дистанційно за допомогою комп'ютера або іншого електронного пристрою, підключеного до мережі Інтернет. Серед найпоширенішого можна виділити наступне: дослідні проекти (в тому числі вікі²-проекти), розробка програмного забезпечення й усунення несправностей на відстані, створення веб-сторінок, їхнє оновлення, ведення профілів у соціальних мережах, написання і редагування пропозицій, прес-релізів, статей, новин, переклад документів, створення баз даних, створення зображень, ілюстрацій і графіків, сканування документів, консультування з юридичних, бізнес, медичних та ін. питань, навчальна діяльність, модераторство форумів, написання пісень, створення подкастів, громадська журналістика, монтування відео, моніторинг новин, відповіді на запитання, проставлення тегів на фото та інших файлах, керівництво іншими волонтерами тощо.

Електронна енциклопедія Вікіпедія та інші проекти Вікімедіа також здебільшого створюються за допомогою віртуального волонтерства, у вигляді краудсорсингу³ та мікроволонтерства. Більшість волонтерів, які беруть участь у створенні Вікіпедії як дослідники, письменники і редактори, не проходять попередній відбір і навчання та не оговорюють час, що буде присвячений роботі. Добровольці день у день додають публікації у великій кількості, що згодом проходять перевірку і врешті-решт займають своє місце у світовому інформаційному просторі.

Е-волонтерство класифікується наступним чином:

1) За організатором: *формальне* (під керівництвом неурядових організацій, установ або інших інститутів) та *неформальне* (під керівництвом неофіційних груп, зазвичай у формі ініціатив місцевого значення для вирішення проблем громадян).

2) За ступенем відносин між організаторами та волонтерами і типами співробітництва: *пряме* (е-волонтери, як правило, підписують договір про волонтерську співпрацю, виконання отриманих ними завдань контролюється) та *громадське* (проекти засновані на залученні великої кількості добровольців).

3) За цілями проекту: *збір коштів* від громадськості і електронні пожертвування, *краудсорсинг* (загальний пошук і усунення несправностей і/або пошук нових ідей спільними силами), *громадська журналістика*

---

² Веб-сайт (або інша гіпертекстова збірка документів), що дозволяє користувачам самостійно змінювати вміст сторінок через браузер, використовуючи спрощену і зручнішу, порівняно з HTML, вікі-розмітку тексту.

³ Від англ. *crowdsourcing*, *crowd* (натовп) і *sourcing* (використання ресурсів) – залучення до вирішення тих чи інших проблем інноваційної виробничої діяльності широкого кола осіб для використання їхніх творчих здібностей, знань і досвіду за типом субпідрядної роботи на добровільних засадах із застосуванням інфокомунікаційних технологій.

(виконується непрофесіоналами на користь спільноти), *дистанційне навчання* (репетиторство і навчання з використанням мережі Інтернет), *збір знань* (створення загальних ресурсів знань), *картографія* (поширення проблеми, явища або об'єктів у вигляді карти для візуалізації), *підтримка і взаємодопомога*.

4) За кількістю витраченого часу: *мікрроволонтерство* (завдання, на вирішення яких витрачається від декількох хвилин до декількох годин), *тривале е-волонтерство* (оновлення веб-сторінки, ведення профілів у соціальних мережах тощо).

5) За характером е-волонтерства: *постійне* (співпраця триває достатньо довго і завершується із виконанням чітко визначених завдань, повторюваних або у формі логічної послідовності), *циклічне* (повторюється через певні інтервали часу у залежності від успіху окремих етапів проекту), *на проектній основі* (характеризується короткостроковим «діями», спрямоване одночасно на залучення якомога більшої кількості людей).

Сьогодні існує значна кількість Інтернет-ресурсів для організації та підтримки діяльності онлайн-волонтерів. Найпопулярнішими серед них є *Volunteermatch* – велика добірка різнопланових можливостей для волонтерів за сферою інтересів, країною тощо (www.volunteermatch.org); *Onlinevolunteering* – портал, доступний трьома мовами: іспанською, англійською і французькою (www.onlinevolunteering.org); *The United Nations Volunteer* – масштабний ресурс, програма ООН з глобального розвитку й підтримки людей та пошуку волонтерів (www.unv.org); *E-volunteering* – ресурс, що містить актуальні веб-проекти з волонтерства й займається вивчення онлайн-волонтерства як феномена, де також можна ознайомитися із досвідом людей та організацій, які вже займаються або займалися подібною діяльністю (e-volunteering.eu); *Idealist* – ще одна база варіацій онлайн-волонтерства на будь-яку тематику (www.idealist.org).

ПАТРІОТИЧНИЙ ТЕАТР УКРАЇНИ: СУЧАСНИЙ ПУБЛІЦИСТИЧНИЙ ВИМІР

Галацька В.Л – докторант Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

Сучасне глобалізоване суспільство України перебуває на маргінесі переосмислення трагічних подій в історії України, пов'язаних з агресивною війною Росії на Сході України. Мистецтво як особлива субстанція сьогодні покликане витворювати «нову систему духовних цінностей, якою б керувалися всі люди доброї волі» [1,с.285], як уважає один з найавторитетніших культурологів постмодерну П.Козловський.

Продукувати нову якість життя, сценічні смисли засобами театральної дії, які формують патріотичне ставлення до своєї країни, спроможне мистецтво Мельпомени. Воно найбільш мобільно, публіцистично загострено, концептуально, по-громадянськи активно та чесно відтворює в умовній формі театального мистецтва ракурс мистецького переживання подій війни в різних жанрових діапазонах: від вистави-молитви, документальної драми, театралізованого патріотичного концерту до саунд-віжн-драми. Однак єдиного канону постановок на тему війни не існує з огляду на складність, толерантний підхід до осмислення непростих проблем, щоб не викликати у глядача «посттравматичний стресовий розлад» [2,с.34].

Спроба усвідомлення неповторності людського буття, цінності кожного індивіда, важливості мирного співіснування вперше була зроблена в Дніпрі, в якому в жовтні 2016-го року проводився Всеукраїнський фестиваль патріотичного театру «МИРОтворці» за підтримки обласної держадміністрації та міжобласного відділення Національної Спілки театральних діячів України. На сцені Дніпропетровського академічного українського музично-драматичного театру імені Т.Г. Шевченка з 6-го по 10-е жовтня 2016-го року було показано 11 вистав театрів класичних та малих форм з Дніпра, Запоріжжя, Києва, Полтави, Херсона, Ужгорода. Цікаво, що фестиваль мав солідну медіапідтримку місцевих телеканалів (9-й, 34-й, 51-й) та друкованих видань («Наше місто», «Днепр вечерний»). Режисери та актори представили на суд глядачів жанри документального театру, які найбільш органічно уособлюють тематичний спектр вистав про війну. Так Київський театр Переселенця відкрив фестиваль виставою «Товар» (автор і режисер А. Сарданян), а театр-господар фестивалю представив патріотичний концерт «Ангели тебе оберігають» (режисер – ветеран АТО І. Кирильчатенко). Особливо популярними стали моновистави Херсонського Центру ім.В.Меєрхольда «АТО: інтерв'ю воєнного психолога» (режисер – А. Май) та Запорізького академічного театру ім. В. Магара «Час любити» (режисер –Є. Головатюк).

Публіцистичне трактування фестивалю «МИРОтворці» активно здійснювалося в спеціалізованих друкованих виданнях «Український театр» (м.Київ) та регіональному культурно-аналітичному часописі «Театр-плюс» (м.Дніпро). Член журі, відомий театральний критик Ельвіра Загурська в кореспонденції-роздумі «Документи війни» прагнула в аналітичній формі з переконливим особистісним баченням донести гостроту теми: «Ми не зможемо сказати, яким би був український театр, якби не було війни, але ми можемо припустити, яким він стане, коли війна закінчиться» [2,с.35].

Образно-аналітична проекція фестивалю представлена в ґрунтовній статті члена журі, театального критика Алли Підлужної «Війна, мир, театр» на сторінках регіонального видання «Театр-плюс». Авторка

майстерно вибудовує композицію матеріалу (4 частини), використовуючи елементи сюжету драматичного твору: експозицію, зав'язку, кульмінацію, розв'язку. Метафоричні концептуальні узагальнення критика звучать сьогодні особливо актуально: «Тут правда вивертається своєю незугарністю, текст диктує форму, вона ж розквітчує драматургію... Зі сцени треба казати правду, ту, яку люди кажуть один одному вдома, на вулиці, і тоді, можливо, знайдемо спільну мову» [3, с. 23] .

Професійність критично-медійного осмислення патріотичної проблематики в сучасному театрі залежить від громадянської зрілості, активної життєвої позиції, культурологічного кругозору автора, розуміння специфіки сценічного мистецтва, його комунікативної природи й інтерактивної сутності.

Список використаної літератури

1. Козловський П. Культура постмодернізму //Сучасна зарубіжна філософія.Течії і напрямки /упор. В.В.Лях, В.С.Пазенок/. – К.,2006. – 428 с.
2. Загурська Е. Документи війни /Ельвіра Загурська //Український театр. – 2016. – №4. – С.34-35.
3. Підлужна А. Війна, мир, театр /Алла Підлужна //Театр-плюс. – 2017. – №32. – С.22-24.

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ
міжнародної науково-практичної конференції
ФЕНОМЕН ВОЛОНТЕРСТВА У ДИСКУРСАХ І НАРАТИВАХ ІСТОРІЇ
І КУЛЬТУРИ КІНЦЯ XX – ПОЧАТКУ XXI СТ.
(14.04.2017)

Українською, російською та англійською мовами

Друкується в авторській редакції